

DICȚIONARE

DICȚIONARUL DIALECTULUI MEGLENOROMÂN
Litera G

NICOLAE SARAMANDU, MARILENA TIUGAN,
CARMEN-IRINA FLOAREA, ALINA BOJOGA
Coordonator: NICOLAE SARAMANDU

Publicăm în prezentul număr al revistei *Fonetică și dialectologie* litera G din *Dicționarul dialectului meglenoromân*. Informațiile cu caracter general sunt cuprinse în *Prefața* dicționarului, vol I, apărut în 2013.

SIGLE
(Surse)

- ALDM I = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân*, vol. I, București, 2008.
- ALR I, 1, 2 = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Pușcariu. Partea I, vol. I. Cluj, 1938 [h. 1–150]; vol. II., Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 150–302], (punctele 012 Liumnița, 013 Țárnareca; anchete efectuate de Sever Pop).
- ALR II, 1 = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 1, Sibiu, Leipzig, 1940 [h. 1–296].
- ALR II, Supl. = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 2, *Supliment. Termeni considerați obsceni*, Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 1–20], (punctul 012 Liumnița; anchetă efectuată de Th. Capidan).
- ALR II, s.n., 1–7 = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă*, întocmit de Institutul de lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Republicii Populare Române sub direcția acad. Emil Petrovici, pl. 1–7, București, 1956–1972 [h. 1–2248].
- AtaM = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, București, 2002.
- Can¹ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai și suflet*, III/1, București, 1927, p. 175–209 (A–C).
- Can² = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai și suflet*, III/2, București, 1928, p. 381–412 (Ĉ–Ĺ).

FD, XXXVII, București, 2018, p. 183–206

- Can³ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai și suflet*, VI, București, 1933–1934, p. 163–192 (M–R).
- Can⁴ = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai și suflet*, VII, București, 1937, p. 194–230 (S–Ž).
- Can T¹ = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai și suflet*, vol. I/2, București, 1924; p. 261–285.
- Can T² = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai și suflet*, vol. II/1, București, 1925, p. 100–128.
- Cap¹ = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Istoria și graiul lor*, vol. I, București, 1925.
- Cap² = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Literatura populară la meglenoromâni*, vol. II, București, 1928.
- Cap = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Dicționar meglenoromân*, vol. III, București, 1935.
- Cerna A = Anchetă efectuată cu Chestionarul *Noului Atlas lingvistic român* în localitatea Cerna, jud. Tulcea, de Nicolae Saramandu în 1973 (5 caiete aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”, București).
- Cerna A / Supl = Cerna A, răspunsuri suplimentare.
- Cerna T = *Texte meglenoromâne* (pe bandă magnetică, aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”, București) din localitatea Cerna, jud. Tulcea, culese de Nicolae Saramandu și Marilena Tiugan în 1971; transcriere: Marilena Tiugan.
- Dms = Nicolae Paia, Teodor Minda, *Dicționar meglenoromân* (lucrare în manuscris, aflată în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti”, București).
- DP = Dimitrie Papatsafa, *Prikozmur din Meglenia (Мегленско-Влашки приказни)*, Skopje, 1997.
- Kats = Nik. At. Katsanis, *Βλάχοι του Πάικου (τον Βυζαντινού θέματος των Μογλενών)*, Salonic, 2001.
- MP I, II = Maria G. Papageorgiou, *Παραμυθια απο μυθους αρχαιων ελληνικων ποιητικων εργαων που χαθηκαν και αλλα παραμυθια του βλαχοφωνου χωριου Σκρα (Λιουμνιτσα)*, I–II, Salonic, 1984.
- Pap¹ = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Românii din Meglenia. Texte și glosar*, București 1900, p. 30–72.
- Pap² = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Megleno-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române. Seria II, tom. XXV. Memoriile Secțiunii literare*, 35 [1902–1903]), București 1902, p. 185–267.
- Pap M¹ = Pericle Papahagi, [Texte], în *Românii din Meglenia. Texte și glosar*, București, 1900, p. 9–29.
- Pap M² = Pericle Papahagi, *Introducere; texte; obiceiuri, basme etc.* în *Meglenoromânii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române. Seria II, tom. XXV. Memoriile Secțiunii Literare*, 35 [1902–1903]), București, 1902, p. 1–184.
- W = Gustav Weigand, *Vlacho-Meglen. Eine ethnographisch-philologische Untersuchung*, Leipzig, 1892.
- Wild = Beate Wild, *Meglenoromänischer Sprachatlas*, Hamburg, 1983.

BIBLIOGRAFIE

În afara dicționarilor generale ale limbii române, pentru stabilirea originii cuvintelor am apelat la următoarele lucrări lexicografice:

- Andriōtē, N.P., *Etymologiko lexico tēs koinēs neoellēnikēs*, Salonic, 1971 (citată după ediția a doua, corectată, 1971).
- Atanasov, Petar, *Makedonsko-francuski rečnik*, Skopje, 2007.
- Baubec, Agiemin/ Grecu, Mitică, *Dicționar turc-român*, București, 1979.
- BER I – VI. Georgiev, Iv. Gălăbov, J. Zaimov, St. Iliev, (redactor responsabil) VI. I. Georgiev, *Bălgarski etimologičen rečnik*, I, Sofia, 1971.
- Buchholz, Oda / Fiedler, Wilfried / Uhlisch, Gerda, *Wörterbuch Albanisch-Deutsch*, Leipzig, 1977.
- CDDE – I.-A.Candrea, Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine (A – Putea)*, București, 1907–1914.
- DDA – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, ediția a doua augmentată, București, 1974.
- Gerov – Najden Gerov, *Rečnik na bălgarski ezik*, I, Plovdiv, 1895.
- Iovan, Tiberiu, – *Dicționar bulgar-român*, București, 1994.
- RMJ I–III – Blaze Koneski (redactor responsabil), Todor Dimitroski, Blagoja Korubin, Trajko Stamatovski, *Rečnik na makedonskiot jazik*, I–III, Skopje, 1965–1979.
- Suciu, Emil, *Influența turcă asupra limbii române*, II. *Dicționarul cuvintelor românești de origine turcă*, București, 2010.
- Topciu, Renata / Maloneshi, Ana / Topciu, Luan, *Dicționar albanez-român. Fjalor shqip-rumanisht*, Iași, 2003.
- Türkçe-İngilizce Redhouse Sözlüğü. The Redhouse Turkish-English Dictionary*, Istanbul, 2007.
- Wendt, Dr. Heinz F., *Langenscheidts Taschenwörterbuch. Erster Teil, Neugriechisch-Deutsch*, Berlin / München, 1969 (citată după ediția a opta, 1978).

ABREVIERI

ac. = acuzativ	conj. = conjuncție
adj. = adjectiv, adjectival	dat. = dativ
adj. nehot. = adjectiv nehotărât	der. = derivat
adv. = adverb, adverbial	determ. = determinant
alb. = albanez(ă)	dial. = dialectal
aor. = aorist	dim. = diminutiv
ar. = aromân(ă)	dr. = dacoromân(ă)
art. dem. = articol demonstrative	et. = etimologie (originea cuvântului)
art. hot. = articol hotărât	et. nec. = etimologie necunoscută
art. nehot. = articol nehotărât	expr. = expresie
art. pos. = articol posesiv	expr. invar. = expresie invariabilă
bg. = bulgar(ă)	f. = feminin
cf. = confer	fig. = figurat
col. = colectiv	gen. = genitiv

ger. = gerunziu
 gr. = grec(esc)
 impers. = impersonal
 interj. = interjecție
 intrans. = intransitiv
 invar. = invariabil
 ir. = istoromân
 lat. = latin(ă)
 lit. = literal
 loc. adj. = locuțiune adjectivală
 loc. adv. = locuțiune adverbială
 m. = masculin
 mac. = mecedonean(ă) (slavă)
 mgl. = meglenoromân(ă)
 nom. = nominativ
 n. pers. = nume de persoană
 n. pr. = nume propriu
 num. card. = numeral cardinal
 num. ord. = numeral ordinal
 p. = pagina
 peior. = peiorativ
 p. ext. = prin extensiune
 pl. = plural
 plt. = pluralia tantum
 prep. = prepoziție
 pron. = pronume, pronominal
 pron. nehot. = pronume nehotărât
 pron. pers. = pronume personal
 refl. = reflexiv
 s. = substantiv
 sb. = sârb(esc)
 s. col. = substantiv colectiv
 s.f. = substantiv feminin

sg. = singular
 sgt. = singularia tantum
 sl. = slav
 s.m. = substantiv masculin
 s.n. = substantiv neutru
 subst. = substantival, substantivat
 s.v. = sub voce
 tranz. = tranzitiv
 tc. = turc(esc)
 unipers. = unipersonal
 var. = variantă
 vb. = verb
 vbg. = vechi bulgar
 vgr. = vechi grecesc
 voc. = vocativ
 vsl. = vechi slav

Localități

R. Macedonia:

Úmă (Húma)

Grecia:

Biríslāv (Birislav), gr. Περίκλεια
Cúpă (Cúpa), gr. Κούπα
Lúnġhí (Lúgunța), gr. Λαγκαδιά
Ĺumnhíă (Liumnița), gr. Σκρᾶ
Nónti (Nănta), gr. Νόντια
Óșani (Óșani), gr. Αρχάγγελος
Țărnăreca (Țărnareca), gr. Κάρπη

G

gabániță vezi **găbániță**.

gad, *pl. gaj s.m.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 396; Cap 134; Dms. 1. Gunoi; corp străin. *Ăn antrǒ gad an óclu.* (Mi-a intrat [un] corp străin în ochi.) Pap¹ 46 s.v.; [*Clăgu*] *si stricǒră ca să nu aibă gaj.* ([Chiagul] se strecoară ca să nu aibă gunoaie.) Can T¹ 271/23. 2. Insectă.

♦ *Cot gádu ăn yóclu.* (L i t. Cât paiul în ochi. = Foarte puțin, deloc.) Cap 134 s.v.

Et.: mac., bg. **gad**.

Gája *n.pr.* Pap M² 176/20; Cap 134 s.v. *gájă*. Nume de loc în *Ósiń*.

Et.: **gájă**.

gájă, *pl. gáj s.f.* Cap 134; Dms. Cioară.

Et.: lat. **gaie**.

gájdă, *pl. gojz (goit) s.f.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 396; Cap 134; AtaM 81/12; Dms. Cimpoi. *Vin la rămásnica lu fiǒoru, ȳa cu gájdă, ȳa cu ărmónică, cu ȳe au.* (Vin la logodnica băiatului, fie cu cimpoi, fie cu armonică, cu ce au.) Cerna T; *Piǎtca viǵea năránǒt di z-vină goit, di z-dără gămbúș.* (*Piǎtca* poruncise să vină cimpoaie, ca să facă petrecere.) MP 248/29; *Sómbătă séră [...] cáță si sfiréscă gájli.* (Sâmbătă seară [...]) încep să cânte cimpoaiele.) Can T² 118/16.

♦ *Mi dăráj gájdă.* (L i t. M-am făcut cimpoi. = M-am făcut burduf [de mâncare], sunt sătul.) Pap M² 70/33; Cap 134 s.v.; *Au ănflă gájda.* (L i t. Umflă cimpoiul. = Se umflă, se bosumflă.) Can T² 119/2; Dms s.v.

Et.: tc. **gayda** (mac., bg. **gajda**).

gájgur, *pl. gájgur s.m.* Pap² 81; Can² 396; Cap 134; AtaM 81/13; Dms.

Grangur. În expr. *Pul di gájgur*. Struț. AtaM 81/13.

Var.: **gájgur**.

Et.: lat. **galgulus**.

gájdăgíă vezi **găjdăgíă**.

gájdăgíă vezi **găjdăgíă**.

gájdăgíă vezi **găjdăgíă**.

gájdăgíă vezi **găjdăgíă**.

gailé vezi **găilé**.

gairét vezi **găirét**.

gájtán vezi **găjtán**.

gájdă vezi **gázdă**.

gálbín, **gálbínă**, *pl. gálbín, gálbíní* *adj.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 397; Cap 135; Cerna A/149, 872, 1519, 1520; ALDM I, h. 92/1–7; ALDM II, h. 768/3, 4, 7; ALDM III, h. 1283–1284/1–7; Dms. Galben; palid, [despre cai] șarg. „*Cáfcu șamiȳa ȳer tu, Tégu? dáli gálbínă ȳli róși?*”; „*Gálbínă, Ítu,- ȳ mai zăbúnă.*” („Ce fel de basma vrei tu, *Tégu?*, să fie galbenă sau roșie?”; „Galbenă, *Ítu*, e mai frumoasă.”) Cap² 20/27–28; *Cal gálbín.* (Cal șarg.) Cerna A/872; *Gálbín cal.* (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/3; *Gálbín ca furlínă.* (Galben ca aurul.) Pap M² 70/34; *yom gálbín.* (Om palid.) Cerna A/149. *Substantivat.* Ban de aur. *Scápă-mi di la șárpi; stără să-ȳ la dau toȳ gálbíní.* (Scapă-mă de șarpe; astă-seară am să-ȳ dau toȳii banii de aur.) Cap² 40/10.

Var.: **gálbín** (ALDM II, h. 768/4).

Et.: lat. **galbinus**.

galbinúș vezi **gălbínúș**.

galétă vezi **gălétă**.

gáliba *adv.* Dms. Poate (că). *Gáliba șa-ȳ, noi ȳi să zȳim?* (Poate că e așa, noi ce să zicem?) Dms s.v.

Et.: tc. *galiba* (bg. *galiba*).

galičúni vezi **găličúni**.

galină vezi **gălină**.

galópulă, *pl. galópuli* *s.f.* ALDM II, h. 866/2. Curcă.

Et.: gr. *γαλόπουλο*.

gántia *s.f.pl.* ALDM I, h. 310/4–6. Mănuși.

Et.: gr. *γάντι*.

gard, *pl. gárdur* *s.n.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 397; Cap 136; ALR II s.n., 3, h. 851/012; ALR II s.n., 6, h. 1810/012; Cerna A/710; ALDM II, h. 640–641/1–7; Dms. 1. Gard. *Si dúti mułlăre și frónđi niști virđeli di la gárdu cumșiala*. (Femeia se duce și rupe niște vergele de la gardul vecinilor.) Can T² 105/34; *Fičúru la ncălicó cálu și la sári țiala gárdu*. (Băiatul încălecă pe cal și sări gardul.) MP 46/27; *Un porțel virgát di par di gard ligát*. (Un purcel vârgat legat de parul gardului.) Pap M¹ 12/10; *La noi gárdurli sa di cãrnát di porc*. (La noi gardurile sunt din cărnați de porc.) Cap² 46/30. 2. (La roata fântânii) Sul pe care se înfășoară lanțul. ALR II s.n., 3, h. 851/012.

♦ *Cu gard*. (Lit. Îngrădit, împiedicat. = Se spune despre copiii dintr-o familie care se căsătoresc numai în ordinea vârstei. Sunt *cu gard* când cel mai mare nu s-a căsătorit încă.) Cap² 179/34; *Nq-ári gard*. (L i t. Nu e îngrădit, nu e împiedicat. = Se spune când băiatul sau fata se pot căsători oricând, întrucât cei mai mari ca vârstă s-au căsătorit deja.) Cap² 179/32.

Var.: **gárdu** (ALDM II, h. 640–641/1, 7), **gart**.

Et.:cf. alb. *gardh*.

gárdu vezi **gard**.

gardúșcă vezi **gărdúșcă**.

garnínă vezi **gărnínă**.

garnúț vezi **gărnúț**.

garsóni *s.m.* AtaM 44/4. Chelner.

Et.: gr. *γκαρσόνι*.

gársă¹, *pl. gársi* *adj.f.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 397; Cap 136; Dms. (Despre capre) Pestiță, albă cu pete negre sau neagră cu pete albe.

Et. nec.

Gársă² *n.pr.* Pap M² 170/32. Nume de capră pestriță.

Et.: *gársă*.

gart vezi **gard**.

gas vezi **gaz**.

Găura-di-Zónă *n.pr.* Pap M² 176/28; Cap 137 s.v. *gaură*. Nume de loc în *Nqnti*.

Et.: *gaură* + *di* + *Zónă*.

Găura Lisitălă *n.pr.* Pap M² 176/23; Cap 137 s.v. *gaură*. Nume de loc în *Óșin* și *Birislăv*.

Et.: *gaură* + *lisită*.

Găura Úrsuluț *n.pr.* Pap M² 176/25; Cap 137 s.v. *gaură*. 1. Nume de loc în *Birislăv*. 2. Nume de fântână în *Óșin*.

Et.: *gaură* + *urs*.

gaură vezi **gaură**.

gaură, *pl. góur* și *găur* *s.f.* Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/912, 1363, 1413, 1502, 2178, 2308; ALDM I h. 97/6; ALDM II, h. 1165/4–6; Dms.

1. Gaură. *Jucó șárpili și nápcum antró an gaură*. (Șarpele jucă și apoi intră în gaură.) W 67/19; *Lúpu, ca vizú că fu minčunát, antró și iel an gaură*. (Lupul, când văzu că a fost mințit, intră și el în gaură.) Pap M¹ 24/39; *Drácu la dúsi fičóru án únă gaură di sup pimint*. (Dracul îl duse pe băiat într-o gaură de sub pământ.) Pap M² 20/18; *Cóti góur pri čur, cóta an si gúúască pija și múm-sa*. (Câte găuri pe ciur, atâția ani să trăiască pruncul și mamă-sa.) Can T² 116/31; *S-li stupát tyăti góurli*. (Să astupați toate găurile.) MP 160/20, *Am únă lăiică cu șápti gaur*. (Am o tigvă cu șapte găuri. [Ghicitoare: Capul].) Cap² 153/32. 2. Vizuină. *Pri iúndi si trécă? Pri lăngă gaura lu lisita și lisita si zăpni*

și *antró ăn gaură*. (Pe unde să treacă? Pe lângă vizuina vulpii și vulpea se opri și intră în vizuină.) Cap² 41/14–15; *Lisîta* [...] *vę ună gaură tu ună pârti*. (Vulpea [...] avea o vizuină într-o parte.) Cap² 29/16. **3.** Copcă. Cerna A/1413. **4.** (La butoi) Vrană. Cerna A/2178. **5.** Gaură la opincă prin care trece nojița. ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/1502. **6.** Celulă din fagurele de albine. Pap² 81 s.v.; Pap M² 27/32. **7.** Semn la urechea oii; gaură. Cerna A/2308. **8.** (La moară) Lăcaș în care curge făina. Cap 137 s.v.; Dms s.v.

An gaură. În gaură (= numele unui joc de copii). Pap M² 91/11.

♦ *Prin găură di ninel la tręăți*. (L i t. Îl trece prin gaură de inel. = Se spune despre un bun țintaș.) Cap² 179/37.

Var.: **găură**.

Et.: lat. *cavula.

găurică vezi **găurică**.

găvnă vezi **găvănă**.

găvrăn, pl. **găvrăn** s.m. ALDM II, h. 1181/7. Cioară.

Et.: mac., bg. **gavran**.

gaz s.n. Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 397; Cap 137; Cerna A/796; ALDM II, h. 716/1–7; Dms. Gaz, petrol. *Au unsără [nină-sa] cu gaz și sfiti*. (O unșără [pe mătușă-sa] cu gaz și arse.) Cap² 58/23; *U fiăsi ruguzina di gas*. (O făcu [= o unse] rogojină cu gaz.) MP 126/8. **2.** Lampă primitivă, opaiț. *Cșan nă culcșam, șșarta, lă stinșim gazu*. (Când ne culcăm, seara, stingem opaițul.) Dms s.v.

Var.: **gas**.

Et.: tc. **gaz** (mac. **gas**, bg. **gaz**).

găzdă, pl. **gozd** și **găjdi** s.f. AtaM 72/25, 73/5. Proprietar; gazdă. *Căn ăș ină țăl găzdă, ăș ti disfăcă din păidă*. (Când o să vină proprietarul, o să te scoată din cursă.) AtaM 365/28; *La flo găzdă la ună mușari, cōla, la un șom cări la cunșțșă, ănrără ățș ăn găzdă*.

(Le găsi gazdă la o femeie, acolo, la un om pe care-l cunoștea, intrară aceia la gazdă.) Cerna T.

Var.: **găjdă** (AtaM 72/25).

Et.: mac., bg. **gazda**.

gazép vezi **găzép**.

gazétă vezi **găzétă**.

gazibăra vezi **pleșnibăra**.

gaziăș vezi **găzės**.

gaziės vezi **găzės**.

găbăniță, pl. **găbăniț** s.f. Cap 134; Dms. Plăcintă cu foi multe. *Al pisăță [...] si dără ună gabăniță șu ună pugăcă*. (Îi scria [...] să facă o plăcintă cu foi multe și o pogace [= turtă].) Cap² 112/8.

Var.: **gabăniță**.

Et.: cf. bg. **gabanik** 'pâine cu găuri' (BER I 298, s.v. *găba*).

gădės, **gădiri**, **gădiș**, **gădit** vb. IV. *Refl.* Pap¹ 46; Pap² 81; Cap 134 s.v. *gad*. A-i intra un pai (un corp străin) în ochi. *Mi gădės ăn očlu*. (Îmi intră ceva în ochi.) Cap 134 s.v. *gad*; Pap¹ 46 s.v.; Pap² 81 s.v.

Et.: bg. **gadja** (BER I 222, s.v. *gad*).

gădięc vezi **gădięcum**.

gădięcum, **gădięcari**, **gădięcăi**, **gădięcăt** vb. I. *Tranz.* și *refl.* Cap 134; Dms. A (se) gădila. *Nu lă gădięcă cșata, cș mșari*. (Nu-l gădila atât, că moare.) Dms s.v.; *Ăcu țer s-lă trântesș, s-lă gădięckiș*. (Dacă vrei să-l dobori, [trebuie] să-l gădili.) Dms s.v.

Var.: **gădięc** (Dms s.v.).

Et.: bg. **gadięckam** (Cap 134).

gădięcari, pl. **gădięcăr** s.f. Can² 396; Dms. Gădilat.

Et.: **gădięcum**.

gădún, pl. **gădún** s.m. Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 396; Cap 134; ALR II s.n., 1, h. 207/012; Cerna A/1184; AtaM 72/10, 79/27; ALDM II, h. 1025/1–6; Dms. Gutui. *Ăldi Pêtre au un gădún mult mări*. (Ai lui Petre au un gutui foarte mare.) Cap 134 s.v.; *Băba-sa si dūși sup vrin*

gădúh, ăn gărdină. (Bunică-sa se duce în grădină, sub un gutui.) Pap M² 110/12.

Var.: **duń** (ALDM II, h. 1025/7), **gătúń** (Pap² 81; ALDM II, h. 1025/1, 3–6; Kats 91/7), **gudúń** (Dms s.v.).

Et.: cf. lat. *cotoneus*.

gădúńă, pl. gădúń s.f. Pap¹ 46; Pap² 81; Can² 396 s.v. *gădúń*; Cap 134 s.v. *gădúń*; Cerna A/1183; AtaM 127/14; ALDM II, h. 1024/1–7; Dms. Gutuie.

Var.: **dúńă** (ALDM II, h. 1024/7), **gătúńă** (ALDM II, h. 1024/2; Kats 91/7), **gudúńă** (Dms s.v.).

Et.: *gădúń*.

găgôş, pl. găgôşă și găgôşi s.n. Can² 396; Cap 134; ALDM II, h. 1026/1–3, 7, h. 1027/7, h. 1143/5; Dms. 1. Nuc. *Ăn țea ărgă tăti băgă un gugôş.* (În curtea aceea tata puse [= plantă] un nuc.) AtaM 363/8. 2. Nucă. *Țiă núcă aș fôst-ău ancărcătă di găguăşă.* (Nucul era încărcat de nuci.) MP 246/11; *Ursuăna rúpsi un găguăş și la frónsi.* (Ursoaica rupse o nucă și o sparse.) MP 246/19; *Li flo găguăşili furăti.* (Găsi [= descoperi că] nucile [sunt] furate.) MP 246/13; *Tăti lo găgôşi, dăró scrum di ăli și-ă unsi albina la gúşă și-l tricú.* (Tata luă nuci, le făcu scrum și unse albina la gât și-i trecu.) DP 205/29; *Mi-ubidiş an gşăp și flai duăuă găguăşă.* (Mă căutai în buzunar și găsii două nuci.) MP 202/11. 3. Auşel. Cap 134.

Var.: **găguăş** (Kats 90/15), **găguăş, găguôş** (ALDM II, h. 1026/2), **gugôş¹**.

Et. nec.; cf. ar. *cucoăşe* ‘nucă’.

găguăş vezi **găgôş**.

găguăş vezi **găgôş**.

găgúfcă vezi **gugúfcă**.

găguôş vezi **găgôş**.

găidağiă vezi **găidağiă**.

găidağiă, pl. găidaği s.m. Can² 396; Cap 134 s.v. *găidă*; AtaM 81/13; Dms. Cimpoier. *Ca daşină, găidağiă dără la sfăca om, dirip şirút, căti un nabét.*

(După ce termină de cinat, cimpoierul face pentru fiecare om, la cerere, o cântare.) Can T² 118/20; *Cupilăşu păzărisăşti un găidağiă.* (Tânărul tocmeşte un cimpoier.) Can T¹ 274/30; *Nărăncôji la sârăur di z-dără mănăcări și lai și duş găidăği.* (Le-am cerut surorilor să facă mâncare și am luat și doi cimpoieri.) MP 254/11.

Var.: **găidağiă, găidağiă** (Can² 396), **găidağiă, găidağiă, găidağiă** (Cap 134 s.v. *găidă*), **găidağiă** (Dms s.v.).

Et.: tc. *gaydacı* (bg. *gajdağija*, BER I 224, s.v. *gajda*).

găidağiă vezi **găidağiă**.

găidağiă vezi **găidağiă**.

găigur vezi **găigur**.

găiîă vezi **găiîă**.

găilé, pl. găiléjur s.f. Pap² 81; Can² 396; Cap 134; Dms. Grijă, îngrijorare, întristare, necaz. *Di găilé nu-l şî mănăcă păni.* (De grijă [= de îngrijorat ce era], nu-i era foame.) Cap² 27/40; *Di multă găilé muri mămă-sa.* (Mamă-sa muri de multă întristare.) MP 76/6; *E, di țestă la s-îă găiléa!* (Ei, din asta să le fie necazul!) Cap² 54/31; „*Lisítu, tu să-n li mănănt țoăti párli și năpcum nu ştiş şî si dar*”; și *lisítu a l'zisi: „Țe nu-ş ta găilé”*. („Vulpeo, tu o să-mi mănănci toţi banii și pe urmă nu ştiu ce o să fac”; și vulpea îi zise: „Asta nu e grija ta”.) Cap² 147/7; *Délmi că scăpăţ gij, di pári și di rúbă la s-îă găiléja.* (Dacă aţi scăpat cu viaţă, să vă fie grija [doar] de bani și de haine.) Cap² 148/12.

Ăn găilé. Îngrijorat. [*Fiăta*] *căto s-plóngă. Fuzi di cuăla an găilé.* ([Fata] începu să plângă. Îngrijorată, plecă de acolo.) MP 58/2. **Sam ăn găilé.** A fi trist, a fi îngândurat. *Să vină cōti un ūom din țoăti pašalariurli, să-l dără kéfu, că-ş mult an gailé.* (Să vină câte un om din toate pašălăcurile, să-l înveselească, fiindcă e foarte trist.) Pap M² 142/12;

Ampiráti, ți cȃta ieș ăn găilé? (Împărate, de ce ești atât de îngândurat?) Cap² 138/6; *Cum să nu ieș ăn găilé cȃn toș si fălés și si plȃng, cȃn ȃo nȃ-am ni s-mi plȃng, ni s-mi fălés?* (Cum să nu fiu îngândurat când toți se laudă și se plâng, când eu n-am nici să mă plâng, nici să mă laud?) Cap² 138/7; *Ampirátu țirgá si fácă cávgă și ra ăn găilé că nu vȃa ăskér.* (Împăratul trebuia să facă război și era îngândurat că nu avea armată.) Cap² 88/13. **Mi bat ăn găilé.** A se supăra, a se întrista. *Puăpa z-bătú an găilé că cȃpărli tuátu muríră.* (Popa se întristă că i-au murit toate caprele.) MP 230/21. **Dun găilé.** A fi îngrijorat, a fi trist. *Un lant ampirát țȃri si fătȃm cávgă, di țȃa dun găilé.* (Un alt împărat vrea să facem război, de aceea sunt îngrijorat.) Cap² 72/21; *Di țista lucrú ȃo să ti scap: nu dȃnă găilé, túcu trázi tu cȃla.* (Eu am să te scap de asta: nu te îngrijora, numai vino aici.) Cap² 28/40; *Nu dúnă găilé, ȃo să-ț ăflum lucrú.* (Nu fi îngrijorat, o să-ți găsesc eu de lucru.) Cap² 53/9; *Nu dúnă gailé, sóru. Dómnu ăj mári!* (Nu fi îngrijorată, soro. Domnul e mare!) Can T² 108/24; *Di țȃă duń găilé și plonț?* (De ce ești trist și plângi?) MP 66/1; „Nu dunăț găilé”. „Cȃți si nu dunóm găilé, nu vem fičór”. („Nu fiți triști”. „De ce să nu fim triști, nu avem băiat”). Cap² 129/40–41.

Var.: **găilé, găilé, găiléjă.**

Et.: tc. **gaile** (mac., bg. dial. **gajle**, BER I 225, s.v.).

găilé vezi **găilé.**

găiléjă vezi **găilé.**

găililă vezi **găililăjă.**

găililăjă, *pl. găililăj* *adj.* Dms. Trist, supărat. *Găililăjă că fičóru nu putú să ănvgătă vrin zănăjăt, fakíru nu zisi țiva.* (Supărat că băiatul n-a putut să învețe o

meserie, sărmanul [om] nu zise nimic.) DP 118/39; *Néjsi, cu cáli'ăncărcăt, trási drúmu găililăjă.* (În fine, cu caii încărcăți, supărat, porni la drum.) DP 75/32.

Var.: **găililă.**

Et.: tc. **gailleli.**

găiré vezi **găirét.**

găirét vezi **găirét.**

găirét *s.n.* Can² 396; Cap 134; AtaM 118/13; Dms. Curaj. *Găirét, frăti, nu ti spári; dȃ-n mȃnă si ăj scăpári.* (Curaj, frate, nu te speria; dă-mi [o] mână ca să scapi.) Cerna T 13/20.

Daș găirét. A încuraja. *Fičúru ăj diđădi găirét.* (Băiatul o încuraja.) MP 34/23. **Fac găirét.** A face efort, a se strădui, a se opinti. *Fȃsi ungăc găirét și júnsi.* (Făcu puțin efort și ajunse.) DP 66/20; *Ăidi, lisítu, fȃ gairét!* (Haide, vulpeo, strădiește-te!) Can T¹ 281/17; *Óndara, óndara, fătȃ găirét pri mărđina di drum.* (Șontac, șontac, se opintea pe marginea drumului.) DP 68/7.

Var.: **gairét, găiré** (Dms s.v.), **găirét** (Dms s.v.).

Et.: tc. **gayret.**

găitán, *pl. găitáni* *s.n.* Can² 397; Cap 135; AtaM 68/11; Dms. Șnur; găitan. *Dinjúr ări găitán róși dȃu trei ări.* (Împrejur are găitan [din] două trei fire.) Can T¹ 264/20.

Var.: **gaitán, găitáni** (Cap 135).

Et.: tc. **kajtan**, tc. pop. **gaytan** (Suciu 340, s.v. *găitan*).

găitáni vezi **găitán.**

gălámă *s.f.* ALDM I h. 171/1. Gălăgie.

Et.: cf. gr. **χαλιμά.**

gălăgȃsă vezi **gulugȃza.**

gălăgȃg ări vezi **lăgȃg ări.**

gălărîjă vezi **gărălîjă.**

gălbín vezi **gălbín.**

gălbínári *s.f.* Pap² 81; Can² 397; Cap 135 s.v. *gălbín*; ALR II, 1, h. 13/012; AtaM 79/28; Dms. 1. Gălbínare, icter.

2. Boală de inimă. Pap² 81 s.v.; Cap 135 s.v. *gâlbîn*. 3. Cearcăn. *Ări gâlbînării la ócłi*. (Are cearcăne la ochi.) ALR II, 1, h. 13/012.

Et.: der. de la *gâlbîn* + *-ării*.

gâlbinețată, pl. **gâlbinețetur** s.f. Dms. Culoare galbenă.

Et.: din *gâlbîn* + *-găță*.

gâlbinicaf vezi **gâlbinicăv**.

gâlbinicav vezi **gâlbinicăv**.

gâlbinicăv, **gâlbinicăvă**, pl. **gâlbinicăv**, **gâlbinicăvi** adj. Can² 397; Cap 135 s.v. *gâlbîn*; ALR II, s.n., 2, h. 276/012; ALDM I, h. 92/1–6; ALDM II, h. 768/1, 2, 5; Dms. Gâlbejit, palid; *Nu mi risețăști fićóru, ăi gâlbinicăv*. (Nu-mi place copilul, e palid.) Dms s.v. (Despre cai) Sur, șarg. *Cal gâlbinicaf*. (Cal sur.) ALR II, s.n., 2, h. 276/012; *Gâlbinicăv cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/1, 2, 5.

Var.: **gâlbinicaf**, **gâlbinicav** (Cap 135 s.v. *gâlbîn*), **gâlbinićcav** (Cap 135 s.v. *gâlbîn*).

Et.: din *gâlbîn* + *-ic(ăv)*.

gâlbinićcav vezi **gâlbinicăv**.

gâlbinićós, **gâlbinićósă**, pl. **gâlbinićós**, **gâlbinićósi** adj. Pap² 81; Can² 397; Cap 135 s.v. *gâlbîn*; ALDM II, h. 768/6; Dms. Palid; suferind de gâlbinare; (despre cai) șarg. *Gâlbinićuós cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/6.

Var.: **gâlbinićuós**.

Et.: din *gâlbîn* + *-icós*.

gâlbinićuós vezi **gâlbinićós**.

gâlbiniűș, pl. **gâlbiniűși** și **gâlbiniűșur** s.n. Pap² 81; Can² 397; Cap 135 s.v. *gâlbîn*; Cerna A/968; Wild h. 297/1, 2, 4, 5; AtaM 79/28; ALDM II, h. 848/1–6; Dms. *űóu minút [ăi] făr di gâlbiniűș*. (Oul micuț [e] fără gâlbenuș.) Pap M² 97/8.

Var.: **galbinűș** (Can² 397).

Et.: din *gâlbîn* + *-űș*.

gâlcă s.f. AtaM 76/29, 80/2. Gâlcă.

Et.: bg. dial. **gâłki** (pl.) (BER I 301, s.v.).

gâlcăvă, pl. **gâlcăvi** s.f. Pap² 81; Can² 397; Cap 135; Dms. Ceartă, gâlceavă. *Ca amnără, amnără, aș jűnsiră an un loc jűndi și uză un mări călbălóc*. „Ăiđiț să videm țe-ı țěstă gâlcăvă” zisiră ıe! (Dacă merseră ce merseră, ajunseră într-un loc unde se auzea mare gâlăgie. „Haideți să vedem ce-i [cu] gâlceava asta” ziseră ei.) Pap M² 161/15.

Et.: bg. **gâłcava**.

gâlțătă, pl. **gâlțet** s.f. Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 397; Cap 135; ALR II, 1, h. 288/012; ALR II, s.n., 2, h. 414/012; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32, 79/28; ALDM II, h. 747/4,6, h. 805/1–6; Dms.

1. Găleată. *Stoı si-ț mulg únă gâlțătă di lăpti*. (Stai să-ți mulg o găleată de lapte.) Cap² 61/22; *Nănti [űóılı] dăđău trei gâlțet [di lăpti] și cmo dăđdiră ținț gâlțet*. (Înainte [oile] dădeau trei găleți [de lapte] și acum au dat cincii găleți.) Cap² 149/27. 2. Putină. ALR II, s.n., 2, h. 414/012. 3. Vin amestecat cu apă. *Ca si sătură di joc, au scot și-ı da galțeta [galțeta ai vınu misticăt cu ăpu]*. (Când se satură de joc, o scot și o dau găleata [găleata e vinul amestecat cu apă].) Can T² 122/42.

Var.: **galțetă**, **gâlțetă** (Pap¹ 46; Pap² 81; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32; ALDM II, h. 747/6, h. 805/6).

Et.: lat. **galleta**.

gâlțătićcă, pl. **gâlțătićki** s.f. Can² 397; Cap 135 s.v. *gâlțătă*; Dms. Găletușă.

Var.: **găletićcă** (Cap 135 s.v. *gâlțătă*), **gâlțetićcă** (Can² 397).

Et.: din *gâlțătă* + *-ićcă*.

gâlés, **gâliri**, **gâlji**, **gâlít** vb. IV. Tranz. Pap² 81; Can² 397; Cap 135; ALR I, 2, h. 235/013; h. 236/012; Dms. A dezmierda, a alinta. *Nu cõata lă gâlít cã s-vă sáră ăn cap*. (Nu-l alintați atâta că o să vi se suie în cap.) Dms s.v.

Et.: mac. **gali**, bg. **galja**.

găletićcă vezi **gâlțătićcă**.

gălētă vezi **gălċată**.

gălċtiċcă vezi **gălċatiċcă**.

gălċiċuni, *pl. gālċiċún s.f.* Pap² 82; Can² 397; Cap 135 s.v. *gălċés*; Dms. Dezmiardare.

Var.: **gālċiċuni** (Can² 397).

Et: din *gălċés* + *-iċuni*.

gālċină vezi **gālċină**.

gālċiri, *pl. gālċír s.f.* Cap 135 s.v. *gălċés*; Dms. Răsfăț, alintare.

Et.: vezi *gălċés*.

gālċit, **gālċită**, *pl. gālċiċ, gālċiti adj.* Pap² 82 s.v. *gălċés*; Cap 135 s.v. *gălċés*; Dms. Răsfățat. *Gālċit fiċór.* (Copil răsfățat.) Pap² 82 s.v. *gălċés*; *Gālċit aċi, ca din pálmă criscút.* (Cât e de răsfățat, parcă-i crescut în palmă.) Cap 135 s.v. *gălċés*.

Et.: vezi *gălċés*.

gālċitúșcă, *pl. gālċitúșki s.f.* Dms. Gălċiċă.

Et.: din *gălċită* + *-úșcă*.

gālón, *pl. gālóni s.n.* Dms. Galon; însemn pe epolet care arată gradul.

Et.: bg. *galon* (fr. *galon*).

gālúb vezi **gulúb**.

gālúp vezi **gulúb**.

gālċinár, *pl. gālċinár s.m.* Can² 397; Cap 135 s.v. *gālċină*; Dms. Vânzător de găini; găinar.

Et.: din *gālċină* + *-ár*.

gālċină, *pl. gālċín s.f.* Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 397; Cerna A/964, Supl.; Wild h. 291/1–7; AtaM 282/18; ALDM II, h. 845/1–7, h. 850/1–7; Dms. Găină. *Únă șċără vċni lisiċa; aċi lċ únă gālċină.* (Într-o seară vine vulpea; îi luă o găină.) Cap² 131/31; *La noiċ gālċinili sa cât únă căsă măċcāti.* (La noi găinile sunt mari cât casa.) Cap² 45/36; *ċo sam zċniru tċu ċe mi punċăi ân cușără, ċúndi durmeċău gālċinili.* (Eu sunt ginerele tău pe care mă [= îl] puneai în coteș, unde dormeau găinile.) Cap² 131/26; *ċou să mi duc să fur gālċin.* (O să mă duc să fur găini.) W 74/6; *Áldi táti și dóda mári lăgáu dúpu*

gālċin s-li căċă că s-nă vem măncári. (Alde tata și sora mai mare fugeau după găini să le prindă ca să avem de mâncare.) AtaM 359/26; *Únă gċiáċă, di cċn nu l-ăi frică, di gālċin al' aċi frică.* (O viețuitoare, de câini nu îi e frică, îi e frică de găini. [Ghicitoare: Viermele].) Pap M² 51/11.

Var.: **gālċină** (Wild h. 291/4), **gālċină** (AtaM 282/18), **gālċină** (Can² 397 s.v.; Wild h. 291/1-3, 5-7; ALDM II, h. 845/2-5, 7; Dms s.v.).

Et.: lat. *gallina*.

gālċiniċcă vezi **gālċinúċcă**.

gālċinúċcă, *pl. gālċinúċki s.f.* Can² 397 s.v. *gālċiniċcă*; Cap 135 s.v. *gālċină*; Dms. Găinușă.

Var.: **gālċiniċcă** (Can² 397), **gālċinúșcă** (Dms).

Et.: din *gālċină* + *-úċcă*.

Gālċinúșă *s.f.* Cap 135 s.v. *gālċină*; Dms. Numele constelației Ursa Mare.

Et.: din *gālċină* + *-úșă*.

gālċinúșcă vezi **gālċinúċcă**.

gāmċj vezi **gāmóș**.

gāmċș vezi **gāmóș**.

gāmċiăș vezi **gāmóș**.

gāmċjós, **gāmċjósă**, *pl. gāmċjós, gāmċjósi adj.* Can² 397. Urduros.

Et.: din *gāmċj* (s.v. *gāmóș*) + *-ós*.

gāmóș *s.* Can² 397; Cap 135; ALR I, 1, h. 15/012; Cerna A/127; ALDM I, h. 70/2, 3; Dms. Urdori.

Var.: **gāmċj** (Cerna A/127), **gāmċș** (Can² 397; Cap 135 s.v.), **gāmċiăș** (ALDM I, h. 70/3), **gāmċóș** (ALDM I, h. 70/2).

Et. nec.

gāmċóș vezi **gāmóș**.

gānășór vezi **gārnișór**.

Gāndăċă *n.pr.* Pap M² 176/30; Cap 135; Dms. 1. Nume de loc în *Cúpă*. 2. Nume de munte și defileu în Meglenia. *Că ișċră pân la pċártă, aċi lċ cúru Gāndăċă.* (Dacă au ieșit până la portă, o luă spre Gāndăċă.) Cap² 20/23.

◆ *Di pri Cojúc pri Gándáča.* (L i t. De pe [muntele] *Cojúc* pe [muntele] *Gándáča.* = De la Ana la Caiafa.) Cap² 173/12.

Et.: sl. *gadakŭ*; cf. și bg. *gadinče* (der. de la *gad* ‘vietate, parazit’; BER I 222, s.v. *gad*).

gănăsés, gănăsiri, gănăsij, gănăsít vb. IV. *Tranz.* Cap 135; Dms. A cositori. *Gănăsăști băcóru.* (Cositoarește vasele de aramă.) Cap 135 s.v.

Et.: gr. *γανώνω*.

găngăés vezi **găngăvés.**

găngăjés vezi **găngăvés.**

găngăiri vezi **găngăvíri.**

găngărés vezi **găngăvés.**

găngăvés, găngăvíri, găngăvíj, găngăvít vb. IV. *Refl.* Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 398; Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012; Dms. A se bălbâi.

Var.: **găngăés** (Pap¹ 46; Can² 398), **găngăjés** (Pap² 82; Cap 136; Dms s.v.), **găngărés** (Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012).

Et.: sl. *găngavŭ*; cf. și bg. *găgna* (BER I 298, s.v.).

găngăvíri s.f. Can² 398; Cap 136 s.v. *găngăjés*; Dms. Bălbăială.

Var.: **găngăiri** (Can² 398; Cap 136 s.v. *găngăjés*; Dms s.v.).

Et.: vezi **găngăvés.**

gănglác s.m. Cap 136; Dms. 1. Gândac. *Gănglác vǎrdi.* (Gândac verde.) Cap 136 s.v. 2. Fluture „cap-de-mort”. Cap 136 s.v.

Et.: cf. bg. *gadák* (BER I 222, s.v. *gad*).

gănglíf vezi **gănglíf.**

gănglíf, gănglífă, pl. gănglíf, gănglífí adj. Can² 397; Cap 136 s.v. *găngăjés*; Dms. Bălbâit.

Var.: **gănglíf** (Cap 136).

Et.: cf. bg. *găgliv* (BER I 298, s.v. *găgna*).

gănișuór vezi **gănișór.**

gănsac, pl. gănsaț s.m. Pap² 82; Cap 143 s.v. *gósca*; Dms. Gâscan.

Et.: cf. bg. *găsák, gasak* (BER I, 304, s.v. *gáska*).

găránțiă, pl. găránțij s.f. AtaM 289/34. Garanție.

Et.: mac., bg. *garancija*.

gărăliă, pl. gărălii s.f. MP 238/2. Tunel, galerie. *Săpó fičúru gărăliă și işó alís sup scára lu mulărça.* (Băiatul săpă [un] tunel și ieși exact sub scara nevestei.) MP 238/2; *Cuála iúndi li păștičá uóili, an múnti, viča ună gărăliă mári; nuáptea li zățičá uóili an țea gărăliă.* (Acolo unde păștea oile, în munte, era un tunel mare; noaptea lăsa oile să se odihnească în acel tunel.) MP 54/3; *La dúsara [fičúru] mult dipárti și la dăsfíásara an ništă gălăriij.* (Îl duseră [pe băiat] foarte departe și îl coborâră în niște galerii.) MP 142/12.

Var.: **gălăriă.**

Et.: mac., bg. *galerija*.

gărb vezi **gorb.**

gărbáč vezi **grábáč.**

gărbălă vezi **grábălă.**

gărbăv vezi **grábăv.**

gărbés, gărbíri, gărbíj, gărbít vb. IV. *Tranz.* Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 397; Cap 136, 142 s.v. *gorb*; Dms. A tunde oile sub gât, pe pânțele și pe coadă.

Var.: **gărlés** (Can² 397).

Et.: der. de la **gorb.**

gărbíri, pl. gărbír s.f. Dms. Tunsul oilor.

Et.: vezi **gărbés.**

gărbít, gărbítă, pl. gărbít, gărbítí adj. (Despre oi) Tuns.

Et.: vezi **gărbés.**

gărbov vezi **grábăv.**

gărbúță, pl. gărbúți s.f. ALDM I, h. 252/5. Cicoasă.

Et.: din **gorb** + **-úță.**

gărc vezi **gorc.**

gărclán vezi **grăclán.**

gărcumán, pl. gărcumán s.m. Dms. Partizan fanatic al grecilor, grecoman.

Var.: **grăcumán** (Dms s.v.).

Et.: bg. **gărkoman** (BER I 288, s.v. *grăk*); cf. și rom. lit. **grecoman**.

gărčmúl, *pl. gărčmúlă* s.n. Cap 137; Dms. (La porc) Gât.

Var.: **grăčmúl** (Dms s.v.).

Et.: bg. dial. **grăčmul** (BER I 290, s.v.).

gărdián, *pl. gărdiáń* s.m. Cap 136; Dms. Paznic. *Tyăť gărdiáni! cări rau cyála și viglău si diștitară.* (Toți paznicii care erau acolo și vegheau [= păzeau] se treziră.) Cap² 124/26.

Et.: rom. lit. **gardian**.

gărdič, *pl. gărdičă* s.n. Dms. Gărduț. *Et.*:

gărdinár, *pl. gărdinár* s.m. Pap² 84; Can² 397; Cap 136 s.v. *gărdină*; Cerna A/1104; Dms. Grădinar. *Antró ăń cătún la un gărdinár și ăi zisi: „mára, cum ăi ziiť ăa la țești prăčkili?”* (Intră în sat la un grădinar și-i zise: „bre, cum ziceți aici la bețele astea?”) Cap² 46/27; *Țela gărdináru zisi: „mára, cățăt-la di la ancľdiť úomu țista.”* (Grădinarul zise: „măi, prindeți-l și închideți-l pe omul ăsta.”) Cap² 46/32.

Var.: **grădinár** (Pap² 84).

Et.: mac., bg. **gradinar**.

gărdină, *pl. gărdín* și **gărdínur** s.f. Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 397; Cap 136; Cerna A/1102, 1191; Wild h. 338/2–7; ALDM II, h. 956/1–7, h. 1037/1–4, 6, 7; Dms. Grădină; livadă. *Sfáca lunđinéť aș ári únă gărdină di zarzuvát.* (Fiecare locuitor din *Lúnđín* are grădina lui de zarzavat.) Can T¹ 262/9; *Féta picási că nu-ú dúťi an gărdină.* (Fata înțelese că nu o duce în grădină.) Pap M² 141/37; *Cúľli [di la meără] si li dať la iápă și siminťali si li turíť ăń gărdină.* (Cojile [mărului] să le dați iepei și semințele să le aruncați în grădină.) Cap² 130/2; *Įel noáptęa si duťęá ăń grădína lu ampirátu di u găzǵá cu cálu.* (Noaptea el se ducea în grădina împăratului și o călca în

picioare cu calul.) Cap² 130/39; *Li duná ósili di la siníă și li ngruđ-ń grădină.* (Aduna oasele de la masă și le îngropă în grădină.) Can T¹ 279/26; *Dinzúr di Lumníťă ári mľti viňur și grădiňur cu čarnič.* (În jurul *Lumníței* sunt multe vii și grădini cu duzi.) Can T² 113/7; *Si glăvi lă un čurbăǵița cu mľti gărdínur.* (Se băgă slugă la un bogătaș cu multe grădini.) DP 67/1; *Gărdină di nuť.* (Nucet.) Cerna A/1191.

Var.: **grădină**.

Et.: mac., bg. **gradina**.

gărdinič, *pl. gărdiničur* s.n. Cap 136 s.v. *gărdină*; Wild h. 338/1, 5; Dms. Grădiniță.

Et.: din **gărdină** + **-ič**.

gărdiničcă, *pl. gărdiničcur* s.f. Dms s.v. *gărdinič*. Grădiniță.

Et.: din **gărdinič** + **-că**.

gărdiniť vezi **gărdiniță**.

gărdiniță, *pl. gărdiniť* s.f. MP 138/20. (Dms s.v. *gărdinič*). Grădiniță. *La vizú fičúru ampirátuluť an gărdinița di Kítki.* (Îl văzu pe fiul împăratului în grădinița de flori.) MP 138/20.

Var.: **gărdiniť** (Wild h. 338/1).

Et.: din **gărdină** + **-iță**.

Gărdín, **An** ~ *n.pr.* Pap M² 176/21. Nume de loc în *Nónti*.

Et.: **gărdină**.

Gărdină *n.pr.* Pap M² 176/32. Nume de loc în *Úmă*.

Et.: **gărdină**.

gărdiróbă s.f. AtaM 289/33. Garderobă.

Et.: mac. **garderoba**, (gr. **γκαρνταρόμπα**).

gărdúșcă, *pl. gărdúșki* s.f. Cerna A/1612; Wild h. 19/5–7; ALDM III, h. 1375/1, 5; AtaM 80/1; Dms. Grindină. *Am únă bábă, dúpă un mľnti neű meărăfi dúpu únă gărdúșcă.* (Am o babă, după un munte ninge după ce a căzut grindina. [Ghicitoare: Bumbacul și fusul].) Cap² 153/12.

Et.: bg. *graduška*.

gărgălân vezi **grăclân**.

gărgălân vezi **grăclân**.

gâr-gâr *interj.* Dms. Cuvânt care imită sforăitul; hâr-hâr.

Et.: onomatopee.

gărgăres, **gărgări**, **gărgări**, **gărgărit** *vb.* IV. *Intranz.* Cap 136, 147; ALR II, 1, h. 62/012, h. 36/012; Cerna A/319; ALDM I, h. 262/2–6; Dms. 1. A sforăi. Cap 136; ALR II, 1, h. 36/012. 2. (Despre mațe) A chiorăi. *Mățali an gurgurés.* (Îmi chiorăie mațele.) ALR II, 1, h. 62/012; Cerna A/319.

Var.: **gărgăriés** (ALDM I, h. 262/2, 3) **gurgurés**.

Et.: din *gâr-gâr*.

gărgăriés vezi **gărgăres**.

gărgăriță, *pl.* **gărgăriți** *s.f.* Dms. Gărgăriță.

Et.: dr. *gărgăriță*.

gărgăun, *pl.* **gărgăun** *s.m.* Can² 397; Cap 136; Dms. Gărgăun.

Et. nec.

gărgul, *pl.* **gărgulă** *s.n.* Cap 136; Dms. Ulcior de pământ cu gât lung.

Et.: bg. *gărgale* (BER I 302, s. v. *gărgam*).

gărgulcă, *pl.* **gărgulți** și **gărgulki** *s.f.* Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 397; Cap 136 s.v. *gărgul*; Dms. Ulcioraș de pământ cu gât lung.

Et.: din *gărgul* + *-că*.

gărișor vezi **gărnișor**.

gărkînă vezi **gărkîncă**.

gărkîncă, *pl.* **gărkînci** *s.f.* Pap¹ 46 s.v. *grăc*; Cap 142 s.v. *gorc*; Dms. Grecoaică.

Var.: **gărkînă** (Pap¹ 46 s.v. *grăc*).

Et.: din *gorc* + *-în(c)ă*.

Gărkîiă vezi **Gărtîiă**.

gărlés vezi **gărbés**.

gărlășnic, *pl.* **gărlășniți** *s.n.* MP 86/12. Canea. *Ca mănco, mănco, cum ra flămîntă, [lisîța] au fiăsi [crăbla] pân di*

gărlășnic și s-dúsi căsă. (Dacă mîncă ce mîncă, cum era flămîndă, [vulpea] o făcu [= o goli] putina pînă la canea și se duse acasă.) MP 86/12.

Et: cf. bg. dial. *gărleznica* (BER I 303, s.v.).

gărliri, *pl.* **gărlir** *s.f.* ALDM III, h. 1734/1–6. 1. Tunderea oilor. Dms s.v. 2. Prășitul al doilea. ALDM III, h. 1734/1–6.

Et.: *gărlés* (s.v. *gărbés*).

gărlită *s.f.* Cap 136; Dms. Boală de gât.

Et.: bg. dial. *gărmlica* (BER I 303, s.v. *gărlo*).

gărmădă vezi **grămădă**.

Gărmóz *n.pr.* Pap M² 176/35; Cap 143 s.v. *grămădă*. Nume de loc în *Báruvița*.

Et.: *grămădă* (*pl.*).

gărnăt, **gărnătă**, *pl.* **gărnôt** *adj.* Pap² 82; Can² 397; Cap 146 s.v. *gron*; Dms. (Despre turtă, plăcintă, pâine) [Făcută din făină] de grâu. *Án fési máma únă túrtă gărnătă.* (Îmi făcu mama o turtă de grâu.) Can T¹ 267/4; *Ai să zăvălím únă túrtă gărnătă án ugnîști di să măncom unéc.* (Hai să acoperim [cu cenușă] o turtă de grâu în vatră ca să mîncăm puțin.) Cap² 32/1; *Únă intrári án móră, [lisîța] ș-u mănca túrta zărnătă.* (Odată intrată în moară, [vulpea] își mîncă turta de grâu.) Cap² 118/9; *Áncă mănícát fáți múmă-sa mai múlti pôn gărnôt, li únçi pri disúpru nári.* (Încă de cu ziuă, mamă-sa face mai multe pâini de grâu, le unge cu miere pe deasupra.) Pap M² 103/2; *Pugáčă gărnătă.* (Plăcintă din făină de grâu.) Pap² 82 s.v.; *Túrtă gărnătă.* (Turtă de grâu.) Can² 397 s.v.; Cap 146 s.v. *gron*. (Substantivat) Turtă de grâu. F i g. Trai bun; bogăție. *Lă gărnătă trázi.* (Trage la bogăție.)

Var.: **zărnăt**.

Et.: lat. *granuceus (CDDE 767)

gărnășor vezi **gărnișor**.

gărnină, *pl. gărnini s.f.* Can² 397; Cap 145 s.v. *gron*; Dms. Miriște.

Var.: **garnină** (Can² 397), **grănină** (Can² 397; Cap 145 s.v. *gron*; Dms s.v.).

Et.: din *gron* + *-ină*.

gărnișor, *pl. gărnișor și gărnișoră s.m. și n.* Pap M¹ 10/13; Pap² 82; Can² 397; Cap 145 s.v. *gron*; ALR II s.n., 1, h. 92/012; Cerna A/1001, 2030, 2036; Wild h.73/1, 4, 5, 7; ALDM II h. 874/1–6, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/1–6; Dms. Porumb. *Ágrili din cõmp [...] li sémînă ia gărnișor, ia mel!* (Ogoarele din câmp [...] le seamănă sau [cu] porumb, sau [cu] mei.) Can T¹ 262/23; *Țela fiçóru si fěsi gărnișor, árá drácu si fěsi sicáră.* (Băiatul se făcu porumb, iar dracul se făcu secară.) Cap² 50/19; *Cu prășirga ál ánrúncă gănășóru la răscăçór.* (La prășit rărește porumbul la [distanță de un] pas.) AtaM 350/22; *Spunęá bába nõástră cã gărnișóru, cõn viní ęa, an lócu țista, un ęom din Nõnti la dús-ay.* (Bunica noastră spunea că porumbul l-a adus un om din Nõnti când a venit aici, în locul ăsta.) Pap M² 152/2; *La breg púsiră grăņșór sirumáși.* (Pe deal au pus porumb cei săraci.) Cerna T; *Paparudă, rúdă, s-na da ploáię, s-na cręcă grõnli, grõnli, grăņșóarli.* (Paparudă, rudă, să ne dea ploaie, să ne crească grânele, grânele, porumbii.) Pap M² 115/18; *Tunțę iási săibía și la da culăț ili gărnișór ęert.* (Atunci iese gospodina și le dă colaci sau porumb fiert.) Can T¹ 268/16; *Lúmę din cătún, ca uzá ca vini bașibuzúcu, fuzęu nafáră din cătún, prin gărnișóră.* (Oamenii din sat, când auzeau că vin turcii, fugeau afară din sat, prin porumbii.) Can T¹ 275/25; *Gărnișór alb.* (Porumb cu boabe albe.) Pap² 82 s.v.; *Gărnișór gálbin.* (Porumb cu boabe galbene.) Pap² 82 s.v.;

Gărnișór négru. ([La porumb] Tăciune.) Cerna A/2030.

Var.: **gănășór, gănișóur** (ALDM II h. 874/6), **gărișór** (Wild h. 73/5), **gărňășór** (Wild h. 73/1), **gărnișuár** (ALDM II h. 874/3; ALDM III, 1738–1740/3; Kats 90/11), **gărnișúor** (ALDM II h. 874/2, 4, 5, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/2), **grăņișór** (Pap² 84), **grăņșór.**

Et.: din *gron* + *-ișór*.

gărnișóarcă vezi **gărnișórcă**.

gărnișórcă vezi **gărnișórcă**.

gărnișóriști vezi **gărnișuriști**.

gărnișuár vezi **gărnișór**.

gărnișúor vezi **gărnișór**.

gărnișórcă, *pl. gărnișórtș și gărnișóarki s.f.* Pap¹ 46; Can² 397; Cap 146 s.v. *gron*; Cerna A/1010; ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms. Cocean de porumb. *Tõatã jârna fõcu lã dârçám cu gărnișóarki.* (Toată iarna facem focul cu coceni de porumb.) Dms s.v.

Var.: **gărnișóarcă** (ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms) **gărnișórcă** (Cap 146 s.v. *gron*).

Et.: din *gărnișór* + *-că*.

gărniști *s.f.* Cap 145 s.v. *gron*; Dms. Miriște.

Et.: din *gron* + *-iști*.

gărnișuręățã, *pl. gărnișurét s.f.* Cap 146 s.v. *gron*; ALDM II, h. 881/2; Dms. Porumbiște.

Et.: din *gărnișór* + *-ęățã*.

gărnișuriniã, *pl. gărnișurini s.f.* Can² 397; Cap 146 s.v. *gron*; ALDM II h. 881/1, 3–6; Dms. 1. Porumbiște, lan de porumb. 2. Loc de unde s-a cules porumb.

Var.: **gărnușuriniã** (Cap 146 s.v. *gron*).

Et.: din *gărnișór* + *-ină*.

gărnișuriști, *pl. gărnișuriști s.f.* Cap 146 s.v. *gron*; Dms. Loc de unde s-a cules porumb.

Var.: **gărnișóriști** (Cap 146 s.v. *gron*).

Et.: din *gărnişór* + *-íşti*.

gărnućuc, *pl. gărnućút s.m.* Can² 397; Cap 146 s.v. *grøn*; Dms. 1. Grăuncior.

2. Bubuliță.

Var.: **gărnućuc** (Can² 397; Dms).

Et.: din *gărnuć* + *-úć*.

gărnućuc vezi **gărnućuc**.

gărnuşurină vezi **gărnişurină**.

gărnuć, *pl. gărnući* și **gărnućă** *s.n.*

Pap M¹ 22/24; Pap² 82; Can² 397; Cap 146 s.v. *grøn*; ALR I, 1, h. 129/012, 013; ALR II s.n., 1, h. 86/012; Cerna A/150, 166, 256, 277; Wild h. 274/1–6; ALDM I h. 193/1, 2, 6, h. 199/2–6; Dms.

1. Grăunte, grăunț. *Au manćat, manćat, pána cøn nu ramási niñiun gărnuć.* (Au mănćat ce-au mănćat, până când n-a rămas niciun grăunte.) Can T² 103/20; *Căti gărnućă să gărpići, cătă córiñ ári.* (Câte grăunțe sunt lăsate să cadă [în brazdă], atâtea rădăcini sunt.) AtaM 350/21; *Fićóru că si fěsi gărnućă di mělu, árá drácu, dup el, únă cfăccă.* (Băiatul se făcu grăunte de mei, iar dracul, după el, cioară.) Pap M¹ 22/24.

2. Boabă, bob. *Lántu rúpsi un gărnuć di nećgră úuă.* (Celălalt rupse o boabă de strugure negru.) Cap² 84/16; *O, țe-ı fısta gărnuć că ubrázu lu Daút nalbantıća?* (O, ce-i boaba asta ca obrazul soćiei potcovarului Daút?) Cap² 84/15; *Únă zúuă fěáta [...] áş flo un gărnuć di úuă, lá zăştėrsi unćac, áři la lăpnı.* (Într-o zi fata [...] găsi o boabă de strugure, o şterse pućin și o îngھیți.) DP 196/30.

3. Bubă, coş (pe obraz). Pap² 82 s.v.; Can² 397; Cerna A/150; ALDM I h. 193/1, 2, 6. 4. Neg. Cerna A/277. 5. (La gură) Zăbale. Cerna A/256; ALDM I h. 199/2–6. 6. Omuşor. Cerna A/166.

♦ *Gărnuću-n grătlán!* (Lit. Grăuntele-n gât! = Să-ți rămână-n gât!) Pap M² 59/33.

Var.: **garnuć** (Wild h. 274/4).

Et.: lat. *granuceum.

gărnućós, gărnućósă, *pl. gărnućós, gărnućósi* *adj.* Can² 397; Cap 146 s.v. *grøn*; Dms. Cu grăunțe.

Et.: din *gărnuć* + *-ós*.

gărp vezi **gorb**.

gărpés vezi **gripés**.

gărsuniéră, *pl. gărsuniéri s.f.* AtaM 289/34. Garsonieră.

Et.: mac. *garsoniera*.

gărsés vezi **grişós**.

gărtlán vezi **grăclán**.

gărtęăşti *adv.* Can² 397; Cap 142 s.v. *gorc*; Cerna A/49; Dms. Greceşte. *Lafěn cóla gărtęşti și bugăreşti.* (Acolo vorbeam greceşte și bulgăreşte.) Cerna A/49; *İe! İa nvićáu fićóri! Gărtęşti.* (Ei îi învăţau pe copii greceşte.) Can T¹ 266/18.

Var.: **gărtęşti, grăteăşti** (Cap 145 s.v. *gorc*; Dms s.v.).

Et.: din *gorc* (pl. *gorć*) + *-ćşti*.

gărtés, gărtęască, *pl. gărtęşt* *adj.* Can² 399; Cap 142 s.v. *gorc*; Dms. Grecesc; grec. *Feş doi añ la gărtęsca şcólă.* (Am făcut doi ani la şcoala grecească.) Cerna T; *Lu ampıratuluğ grăñiăsc coiñ latrără.* (Au lătrat căinii împăratului grec.) MP 218/9; *Cătilın, cătilın mi nvićái și ıo să cönt [...], áma nu ştiám ți zic, ca ray gărtęşt.* (Încet, încet, m-am obişnuit și eu să citesc [...], dar nu ştiam ce zic, că erau [cuvinte] greceşti.) Can T¹ 267/20; *La grićesca [límă], până să crească, añ doişprăţ și mai mult tręři.* *Cóta añ fáři și fıva nu nvěćă.* (La [limba] greacă [materie şcolară], până să crească [= să acumuleze cunoştiințe] trec 12 [ani] și mai mult. Face [= învaţă] atâți ani și nimic nu învaţă.) Pap M¹ 28/7.

Var.: **grăćiăsc** (Kats 93/17), **grătés** (Cap 142 s.v. *gorc*), **grătesc** (Can² 399), **grăñiăsc, grićesc**.

Et.: din *gorc* (pl. *gorć*) + *-és(c)*.

gărtęşti vezi **gărtęăşti**.

Gărtiță *n.pr.* Dms. Grecia.

Var.: **Gărkîță** (Dms s.v.).

Et.: bg. **Gărcija**.

găsăniță vezi **găsélniță**.

găscăc, *pl. găscăc s.m.* Dms. Gâscan.

Et.: din **gôscă** + **-ăc**.

găscán, *pl. găscán s.m.* Cerna A/987; Dms. Gâscan.

Et.: dr. **gâscan**.

găscărcă, *pl. găscărki s.f.* MP 118/18. Gâscăriță, îngrijitoare de găște. *Ișo năfără z-ducă la bunăr si scuțăta apu și u vizú găscărca.* (Ieși afară să se ducă la puț să scoată apă și o văzu pe gâscăriță.) MP 118/18.

Et.: din **gôscă** + **-ărcă**.

găscă vezi **gôscă**.

găscăiés vezi **găsnés**.

găsélniță, *pl. găsélniți s.f.* Pap² 82; Can² 398; Cap 63; Cerna A/1198; AtaM 286/6; ALDM II, h. 1038/1–7; Dms. Omidă.

Var.: **căsélniță** (Cap 63 s.v.; Dms s.v.), **găsăniță** (ALDM II, h. 1038/2), **găseniță** (ALDM II, h. 1038/7), **gășiălniță** (ALDM II, h. 1038/3),

Et.: mac. **gasenica**.

găseniță vezi **găsélniță**.

gășiălniță vezi **găsélniță**.

găsnés, **găsniri**, **găsnii**, **găsnit**, *vb.* IV. *Tranz și refl.* DP 235/3. A (se) înfoca, a strânge de gât.

Var.: **găscăiés** (DP 235/3).

Et.: mac. (**se**) **guși**, bg. dial. **gušnam** (BER i 297, s.v. **guša**).

gătún vezi **gădún**.

gătúnă vezi **gădúnă**.

găuriică, *pl. găuriică s.f.* Can² 398; Cap 137 s.v. **găură**; Dms. Găurică. *Ăl lă pudgădiră micu zęast lu fęăta prin ună găuriică.* (Îi împinseră degetul mic al fetei printr-o găurică.) DP 60/15.

Var.: **găuriică** (Can² 398).

Et.: din **găură** + **-iică**.

găurită, *pl. găuriti s.f.* Cap 137 s.v. **găură**; Dms. Găurică.

Et.: din **găură** + **-ită**.

găurós, **găurósă**, *pl. găurós, găurósi adj.* Can² 398; Cap 137 s.v. **găură**; ALR II, 1, h. 43/012. Găurit; găunos. *Dinti găurós.* (Dinte găurit, cariat.) ALR II, 1, h. 43/012.

Et.: din **găură** + **-ós**.

găvănă, *pl. găvón și găváni s.f.* Pap¹ 46; Pap² 82; Can² 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1043/012; Cerna A/815, 816, 2340; ALDM II, h. 733/2, 3; Dms. 1. Strachină de lemn cu capac. *Am ună găváni și doi misúr.* (Am o strachină de lemn și două străchini de pământ.) Cap² 95/13; *Stau și mănănc di pri găvănă.* (Stau și mănânc din strachină de lemn.) Cerna T. 2. Piuliță (de pisat sare, piper, zahăr, usturoi). Cap 137 s.v.; Cerna A/815, 816; ALDM II, h. 733/2, 3. 3. Cupă (de 1–2 kg). Cerna A/2340.

Var.: **găvnă** (DP 111/8) **găváni**.

Et.: bg. **gavana**, mac. **gavan**.

găváni vezi **găvănă**.

găvăún vezi **găvrúni**.

găvrún vezi **găvrúni**.

găvrúni, *pl. găvrún s.m.* Cap 137; ALR II s.n., 3, h. 746/012; AtaM 96/25; Dms. Tăun.

Var.: **găvăún** (Cap 137 s.v.), **găvrún** (AtaM 96/25).

Et. nec.

găzép, *pl. găzépur s.n.* Pap¹ 46; Can² 398; Cap 137; Dms. Viscol; furtună. *Găzépú li spărđi siminătúrli.* (Furtuna distruge semănăturile.) Dms s.v. F i g. Nenrocire. *Ti cățoá găzépú.* (Te-a ajuns nenrocirea.) Dms s.v.

Var.: **gazép** (Pap¹ 46), **gzep** (Cap 137).

Et.: tc. **gazep** (**gazap**).

găzeplîă, *pl. găzeplîj adj.* Dms. (Despre vreme) Vântos. *Vum cęățva añ găzeplîj.* (Am avut câțiva ani vântoși.) Dms s.v. F i g. Aprig. *Găzeplîă om.* (Om aprig.) Dms s.v.

Et.: tc. *gazaphl*.

găzės, găziri, găzi, găzit *vb.* IV. *Tranz.* Cap 137; Dms. A călca în picioare, a bătători. *Iel nǎoptea si duțea ăn grădina lu ampirātu di u găzēja cu calu.* (Noaptea el se ducea în grădina împăratului și o călca în picioare cu calul.) Cap² 130/39; *Călu găziēja cu pičuarili.* (Calul călca cu picioarele.) MP 66/24; *Ăți turęam ăpu și găzământ [lutu] tătă zūua.* (Turnam apă și bătătoream [lutul] toată ziua.) AtaM 371/19; *I picăti să găzēs și să sdrumiñ cǎta sūfliti.* (E păcat să calci în picioare și să stâlcești atâtea suflete.) DP 66/33; *Și iuă cmo si li scūăt uāsili, s-li turjās an drum, si li gazjāsca insănu și vitili.* (Și eu acum o să scot oasele, o să le arunc în drum, să le calce în picioare oamenii și vitele.) MP 170/13; *Cǎn [lutu] cătă si pucăjāsca, tūntea vikī si știă cǎ-ı găzit bun.* (Când [lutul] începea să trosnească, atunci deja se știa că e bine călcat [= bătătorit].) AtaM 371/20.

Var.: **gaziās, gaziēs, gaziēs.**

Et.: mac. *gazi*, bg. *gazja*.

găzėtă, pl. găzėti *s.f.* Pap² 82; Can² 389; Cap 137; ALR II s.n., 6, h. 1737/012; Cerna A/48, 1728; ALDM III, h. 1465/1–7; Dms. 1. Monedă veche, fără valoare. Pap M² 91/8; Cap 137. 2. Ziar.

Var.: **gazėtă** (Can² 389).

Et.: it. *gazzeta* (1, 2), bg. *gazeta* (2).

găziēs *vezi găzės.*

găzit, găzită, pl. găziț, găziti *adj.*

Dms. Călcat cu picioarele; murdar de noroi pe picioare. *Añ vini cāsă tot găzit.* (Îmi vine acasă plin de noroi pe picioare.) Dms s.v. F i g. Prădat, călcat (de hoți). *Cu cǎativa zǎali năinti ra găzit.* (Cu câteva zile în urmă era prădat.) Dms s.v.

Et.: *vezi găzės.*

glad, pl. glaj și gloj *s.m. și adj.* Cap 140; Dms. Flămând; nesătul. F i g. Ființă imaginară: Flămânzilă.

♦ *Țe ti sculăș ca glad?; vă sculăț ca gloj și țoglav.* (L i t. De ce te-ai sculat ca [un] nesătul?; v-ați sculat [= ridicat] ca niște mîncăi și balauri. = Se spune despre oameni cărora, oricât ar mânca, nu le e deajuns.) Cap 140 s.v.; Cap² 180/13.

Et.: mac., bg. *glad*.

glas, pl. glási și glásur *s.n.* Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 140; ALR II, 1, h. 34/012; AtaM 80/8, 102/14; Dms. Glas. *Veniț toț, cmo, anpriună, glásu nostru să súnă.* (Veniți toți, acum, împreună. glasul nostru să răsună.) Pap M¹ 29/2; *Iel, cǎ uzǎră glásu fęătăllă, zisiră: „dú-ti, fęātu, s-ti mănăncă [lámna], cǎ murim di ăpu.”* (Ei, când auziră glasul fetei, ziseră: „du-te, fato, să te mănânce [balaurul], că murim de apă [= de sete].”) Cap² 120/2; *Uzǎ glas di fįtă ca cǎntă și kinisi cǎtru glásu țjăla z-dúcă.* (Auzi cântând glas de fată și porni să se ducă spre glasul acela.) MP 128/12; *Ca u dăscłsi [puărta], lo si udă glási di puı.* (Când o deschise [poarta], începu să se audă glasuri de păsări.) MP 142/20; *uǎrbu frăti [...] uzǎ niști grásur și si dūsi lăzindăreă la țea pǎrti.* (Fratele cel orb [...] auzi niște glasuri și se duse târâș în partea aceea.) DP 173/28; *Lúcru ihtibărós ișǎ; glásu mări si uzǎ; lisijăli cǎ ișǎră, cǎdili năprăcǎră.* (Se întâmplă un lucru mare; glas mare [= puternic] se auzi; când ieșiră vulpile, își întinseră cozile. [Ghicitoare: Toba și fetele].) Cap² 161/22.

Din glas sau din un glas. Intr-un glas. *Toț fičóri! si dúnă cup și toț, din glas, pruțǎpă.* (Toți băieții se adună grămadă și toți, într-un glas, încep să țipe.) Can T¹ 268/12; *„Cu țe să-ı dărǎm ună cǎrbă la fista uǎm?”* *Ără iel, cǎri di*

cări, din un glas toț: „cucótu, cucótu, cucótu.” („Cu ce să-i facem omului ăsta o ciorbă?” Iar ei, care mai de care, toți într-un glas: „cocoșul, cocoșul, cocoșul!”) Pap M² 160/31.

Var.: **gras**¹.

Et.: mac., bg. **glas**.

glăfnés vezi **glătnés**.

glătca, pl. **glătci** s.f. Can² 398; Cap 140; Dms. Înghițitură. *Țucneă trei glătci di lăpti di lă sinu meu.* (Suge trei înghițituri de lapte de la sânul meu.) DP 73/11; *Ștefan, ăn loc di două or, anglitó șási glătci.* (Ștefan, în loc de două ori, înghiți șase înghițituri.) Cap² 150/9; *Săldi trei glătci di lăpti ă l dădi.* (Numai trei înghițituri de lapte îi dădu.) Dms s.v.

Et.: bg. **glătka**.

glăsés, glăsiri, glăsii, glăsít vb. IV.

Tranz. AtaM 287/34. A vota.

Et.: mac. **glasa**.

glătnés, glătniri, glătnii, glătnít vb.

IV. *Tranz.* Dms. A înghiți. *Glătneă-ți, că nu-ți otrăvă.* (Înghite-o, că nu-i otrăvă.) Dms s.v.; *Lă glăfniră tot lăcúmu.* (Au înfulecat tot rahatul.) Dms s.v. **glăfnés**.

Var.: **glăfnés**.

Et.: bg. **glătvam**.

glăvătár, pl. glăvătár s.m. AtaM 80/8. Șef, conducător.

Et.: mac., bg. **glavatar**.

Glăvătîjă n.pr. Pap M² 177/21; Cap 140. Nume de loc în *Ōșin*.

glăvés, glăviri, glăvii, glăvít vb. IV.

Refl. Cap 140; AtaM 80/9; Dms. A se angaja, a se băga slugă. *Țe si făcă, si căță di si glăveăști la un zingín.* (Ce să facă, se apucă de se bagă slugă la un bogătan.) Cap² 104/3; *[Fičóru] si dúsi an un lant cătún și si glăví cóla la un moș ȳom si-ți li sirbăscă ágrili.* ([Băiatul] se duse în alt sat și se angajă la un om bătrân să-i muncească ogoarele.) DP 174/26; *Ań la ubidés cásmetu, să mi glăvés la vrin cări s-mi va.* (Îmi caut

norocul, o să mă bag slugă la cine m-o vrea.) Cap² 24/11; *Ai, s-mi glăvés la țista páșă.* (Hai, să mă bag slugă la acest pașă.) Cap² 42/26; *Voi s-mi glăvés că lant n-om ți să dar.* (Vreau să mă angajez că n-am altceva ce să fac.) Cap² 149/20; *Nu ver să ti glăveș la míni să-n li pașt ȳóli?* (Nu vrei să te angajezi la mine să-mi paști oile?) Cap² 149/19.

Et.: mac. **glavi**, bg. dial. **glavim se** (BER I 244, s.v. *glava*).

glăvít, pl. glăvít s.m și adj. AtaM 80/9. Angajat ca servitor.

Et.: vezi **glăvés**.

glăznés vezi **gluznés**.

glec vezi **gleg**².

glem vezi **gfem**.

glésná, pl. glésni s.f. Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; ALR II, 1, h. 76/012; Cerna A/399, Supl; AtaM 80/9, 105/19; ALDM I, h. 342/1-6, h. 343/1-6; Dms. 1. Glezná. *Mi iizvinii din glézna.* (M-am scrântit din gleznă.) Cerna A/Supl; *Si fési rópă pónă prăpi lángă glésnilí cáluhi.* (Se făcu piatră [= s-a împietrit] până aproape lângă gleznele calului.) Pap M² 145/2; *Đifrii si pun pri pičóri și jung di la glézni până pri cǎcur.* (Cioarecii se pun pe picioare și ajung de la glezne până la pulpe.) Can T¹ 264/22. 2. Pl. Ouăle picioarelor. ALDM I, h. 343/1-6, h. 343/1-6.

♦ *Ań cázú an glésni.* (L i t. Mi-a căzut în glezne. = Mi-a căzut cu tronc.) Pap M² 70/39.

Var.: **gléznă, gliăznă** (ALDM I, h. 342/2,3, h. 343/2, 3), **gléznă** (ALR II, 1, h. 76/012).

Et.: sl. **glezínŭ, glezna** (cf. bg. **glezen**).

glet vezi **gfet**.

gléznă vezi **glésná**.

gliăt vezi **gfet**.

gliăznă vezi **glésná**.

gličcă vezi **glíčcă**.

glidălă vezi **uglindălă**.
gligusés vezi **gligusés**.
glindălă vezi **uglindălă**.
glindură vezi **glindură**.
glis vezi **glistă**.
glis vezi **glistă**.
glistă, *pl. glisti s.f.* Pap² 83; Can² 398; Cap 141; AtaM 80/12; Dms. Tenie; limbric. *Únă glistă cȃat un smoc.* (Un limbric cȃt un șarpe.) Dms s.v.
Var.: **glis** (Cap 141), **glis** (Cap 141 s.v.), **glistă** (AtaM 80/12).
 Et.: mac., bg. **glista**.
glistăv, glistăvă, pl. glistăv, glistăvi *adj.* Dms. Bolnav de tenie.
 ♦ *Glisăv cȃiini.* (L i t. Câine cu tenie. = Se spune despre o persoană jigărită; slăbănog.) Dms s.v.
 Et.: bg. **glisav**.
glités, glitiri, glitii, glitit vb. IV. *Tranz.* Dms. A ciopli; a săpa. *Au picni úșă și si zăpucăt ȃ anúntru; ra únă udăiă glitită ăn crémnă.* (Împinse ușa și se uită înăuntru; era o odaie cioplită în piatră.) DP 89/6.
 Et.: cf. bg. dial. **glecto** ‘daltă’ (BER I 248, s.v.).
glăbă *s.f.* Pap² 83; Can² 398; Cap 141; AtaM 80/10; Dms. Amendă.
 Et.: mac., bg. **globa**.
glog, pl. gloj s.m. Pap¹ 46; Pap² 83; Cap 141; Dms. Spin cu țepi mari.
 Et.: mac., bg. **glog**.
glúbaf vezi **glúpăv**.
glubés, glubiri, glubii, glubit vb. IV. *Tranz.* Dms. A amenda. *Ti glubiră díntru că-ț ănrără ȃli-n báfă.* (Te-au amendat pentru că ți-au intrat oile în grădină.) Dms s.v.
 Et.: mac. **globi**, bg. **globja**.
gludés, gludiri, gludii, gludit vb. IV. *Tranz.* Dms. A roade. *Șutnă-I un os s-lă gludăscă.* (Aruncă-i un os să-l roadă.) Dms s.v.; *Mi gludii cȃula lă călcăh.* (M-a ros gheata la călcâi.) Dms s.v.; *Toț*

čárnii! sa *gludii di táli víti.* (Toți duzii sunt roși de vitele tale.) Dms s.v.
Var.: **gludés** (Dms).
 Et.: mac. **gloda**, bg. **glozdja**.
gludél, pl. gludéală s.n. Dms. Lăstar.
 Et.: cf. mac., bg. dial. **glužd** (BER I 251, s.v. *gluž*).
gludés vezi **gludés**.
glúpăv, glúpăvă, pl. glúpăv, glúpăvi *adj.* Pap² 83; Can² 398; Cap 141; Dms. Prost.
Var.: **glúbaf** (Pap² 83).
 Et.: mac., bg. **glupav**.
glúscă vezi **glúscă**.
glúscă, pl. glúști s.f. Pap² 83; Cap 141; Dms. Cireașă necoaptă. *Alb ca glúscă.* (Alb ca o cireașă necoaptă.) Pap M² 61/39; *Nu ișȃră čirășili, ăncă sa glúști.* (N-au ieșit cireșele, sunt încă necoapte.) Cap 141 s.v.
Var.: **glúscă**.
 Et.: cf. bg. dial. **gluško** (BER I 252, s.v. *gluh*)
gluznés, gluzniri, gluznii, gluznit vb. IV. *Tranz.* Dms. A scrânti, a fractura. *Ăn lă gluznii picȃru.* (Mi-am scrântit piciorul.) Dms s.v.
Var.: **glăznés** (Dms s.v.).
 Et.: cf. mac. **slizga**.
gl'aș s. Pap² 83; Cap 140; Dms. Clește folosit de argintari și tinichigii.
 Et. nec.
gl'ată, pl. gl'ăti s.f. Pap² 83; Can² 398; Cap 141; Dms. Instrument de găurit; producea.
 Et.: bg. **gljato** (BER I 399, s.v. *dleto*).
gl'eg¹ vezi **cl'ag¹**.
gl'eg² *s.n.* Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; ALR II s.n. 4, h.1035/012. Smăț; pământ cu care se lustruiesc vasele de pământ, ca să devină consistente.
Var.: **glec** (ALR II s.n. 4, h.1035/012).
 Et.: mac. **glég**.

g'lem, *pl. gl'ămi și gl'émur s.n.* Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; Cerna A/1254; AtaM 48/19, 80/11, 82/21; Dms. Ghem (de ață, de lână); ghemotoc. *Dăr'om prima tu'ortu mai slab, lă dăr'om gl'ămi.* (Mai întâi pregătim tortul mai subțire, îl facem ghem.) AtaM 387/11; *Ĭju çan si sp'ari g'lem si făți.* (Ariciul când se sperie se face ghem.) Dms s.v.; *Tîndi fûni, dúnă g'lem.* (Întinde funie, adună ghem. [Ghicitoare: Foaia de dovleac].) Cap² 156/26.

♦ *G'lem la buric a'ți zădună.* (L i t. I s-a făcut ghemotoc la stomac. = S-a speriat rău.) Cap² 217/6.

Var.: **g'lem** (Cerna A/1254; AtaM 82/21; Dms s.v.), **gl'iam** (AtaM 48/19).

Et.: lat. *glemus (= *glomus*).

gl'émčuc, *pl. gl'émčuț s.m.* Can² 398; Cap 141 s.v. *g'lem*; Dms. Ghemuleț.

Var.: **gl'émčuc** (Cap 141 s.v. *g'lem*).

Et.: din *g'lem* + *-čuc*.

gl'émčuc vezi **gl'émčuc**.

gl'eț, *pl. gl'ețur s.n.* Pap² 83; Can² 398; Cap 141; ALR II s.n., 3, h. 801/012; Cerna A/1610, 1615; AtaM 80/11, 90/3, 134/24; ALDM III, h. 1373/1–7, h. 1376/1–6; Dms. 1. Gheață; ghețuș; ger; îngheț. *Șișur di gl'eț.* (Țurțuri de gheță.) ALR II s.n., 3, h. 801/012; *Alb ca gl'eț.* (Alb ca gheața.) Pap M² 61/39; *Gl'ėtu s-fățčá m'ari.* (Gheața se făcea mare.) Cerna T; *Smăcăjește pristi gl'eț.* (Alunecă pe gheață.) Cerna A/Supl; *Ápa angl'ėtă di fric și cur'ón si făți gl'eț.* (Apa îngheață de frig și repede se face ghețuș.) W 78/6. 2. Țurțure de gheață. ALDM III, h. 1376/1–6.

♦ *L'a bi'iu gl'ėtu.* (L i t. Îi bău înghețul. = Au tulit-o, au șters-o.) Cap² 219/9; *Si fl'ç ca pri gol gl'eț.* (L i t. Se găsea ca pe gheață curată. = A înșela pe cineva, a minți.) Pap M² 70/42.

Var.: **gl'eț** (AtaM 134/24; ALDM III, h. 1373/4–7, h. 1376/2–6; Dms), **gl'iat** (ALDM III, h. 1373/2, 3).

Et.: lat. *glacia*.

gl'éznă vezi **gl'ésnă**.

gl'ičcă, *pl. gl'ički s.f.* Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; AtaM 80/11; Dms. Floare de câmp care crește prin fânețe și are flori albe-gălbui; ghiocel. *Căčúnkili și gl'ičkili es primăv'ara.* (*Căčúnkili* și *gl'ičkili* apar primăvara.) Cap 141 s.v.

Var.: **gl'ičcă** (Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; Kats 90/8).

Et.: mac. *gl'ička* (Dms).

gl'igusés, **gl'igusiri**, **gl'igusij**, **gl'igusit** *vb.* IV. *Tranz.* Cap 71 s.v. *çlag*, 141; Dms. A smălțui. *Grănčaru vîndi și çali gl'igusiti.* (Olarul vinde și oale smălțuite.) Dms s.v.; *Gl'igusitili sa mai sc'çampi.* ([Oalele] smălțuite sunt mai scumpe.) Dms s.v.

Var.: **gl'igusés** (Cap 71).

Et.: mac. *gl'ėsuva*.

gl'igusit, **gl'igusită**, *pl. gl'igusit*, **gl'igusiti** *adj.* Cap 71 s.v. *çlag*, 141; Dms. (Despre obiecte de ceramică) Smălțuit. *V'ėrdi gl'igusit.* (Smălțuit cu verde.) Pap² 83 s.v. *gl'igusit*.

Et.: vezi **gl'igusés**.

gl'imă, *pl. gl'imi s.f.* Pap M² 140/28. Încenare, reprezentație. *Si sculără șiimidóil' d'upu gl'imă și antrără an cunác.* (S-au sculat amândoi după încenare [= întâmplare aranjată anterior] și intrară în palat.) Pap M² 140/28.

Et.: mac. *gluma*.

gl'indă, *pl. gl'indi s.f.* Pap¹ 46; Pap² 83; Cap 141; ALDM II, h. 1128/7. Ghindă.

Et.: lat. *glans*, *glandem*.

gl'indură, *pl. gl'indur s.f.* Pap¹ 46; Pap² 83; Can² 398; Cap 141 s.v. *gl'indă*; ALR II, 1, h. 118; Cerna A/271; ALDM I, h. 396/1, 3, 6; Dms. Amigdală; uimă.

Var.: **glindură** (Can² 398; Cerna A/271; Dms).

Et.: lat. **glandula**.

gl'istă vezi **gl'istă**.

gl'ubinic, *pl.* **gl'ubiniți** *s.n.* Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; Dms. Pâine necoaptă bine; cocoloș de pâine.

Var.: **gl'ubnic** (Cap 141).

Et.: cf. bg. **glib** (BER I 248, s.v.).

gl'ubnic vezi **gl'ubinic**.

gmičés vezi **gmičós**.

gmičós vezi **gmičós**.

gmičós, **gmičóri**, **gmičói**, **gmičót** *vb.*

IV. *Tranz.* AtaM 80/13, 188/13; Dms. 1. (Despre rufe) A freca. *Pustăniț di gmičóari cămés*. (Am obosit de frecat cămăși.) Dms s.v. 2. (Despre lut, aluat) A frământa. *Lútu si nmul'ó di c'ota gmičóari*. (De atâta frământat s-a înmuiat lutul.) Dms s.v. F i g. A chinui. *Di d'oaș săptăm'ohan mi gmičáști frigur'ea*. (De două săptămâni mă chinuie frigurile.) Dms s.v.

Var.: **gmičés** (AtaM 80/13, 188/13), **gmičós**.

Et.: mac. **gmeči**, bg. **gmeča** (BER I 255, s.v.).

gnăsătîjă vezi **gnăsutîjă**.

gnăsés, **gnăsiri**, **gnăsîj**, **gnăsít** *vb.*

IV. *Refl.* Pap M¹ 28/22; AtaM 80/16; Dms. A se scârbi. *Di lui limbă, țel gros an tîmbă c'on si gnăséști, țel umizéști la fičór lud și licșór [...]*. (Când cel gros de cap [= cel prost] se scârbește de limba lui, el seamănă cu un copil nebun și ușuratic [...]) Pap M² 28/22; *C'on la vizú c'ônili cu p'ina an rost, si gnásí și nu-ș măn'ó*. (Când văzu câinele cu pâinea în gură, se scârbi și n-o mănca.) DP 43/5.

Et.: mac. **gnasi**.

gnăsiri *s.f.* AtaM 80/15. Repulsie, dezgust.

Et.: vezi **gnăsés**.

gnásnic vezi **gnósnic**.

gnăsutîjă, *pl.* **gnăsutîj** *s.f.* Dms. Scârboșenie, murdărie. *Pri c'upu di gnoi g'óali gnăsutîj*. (Pe grămada de gunoi numai scârboșenii.) Dms s.v.

Var.: **gnăsătîjă** (AtaM 80/15).

Et.: mac. **gnasotija**.

gnídă, *pl.* **gnídi** *s.f.* ALDM I, h. 31/1-7. Lindină.

Et.: mac., bg. **gnida**.

gnqas vezi **gnos**.

gnqásnic vezi **gnósnic**.

gnoi, *pl.* **gnójiă** și **gnójur** *s.n.* Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Cap 141; ALR I, 1, h. 130/012; ALR II s.n., 2, h. 314/012; Cerna A/452, 2001; Wild h. 255/1, 4; AtaM 23/17; ALDM I h. 395/2-6; Dms.

1. Gunoi; gunoi de grajd, băligar. *Ăș la trimit'ea [cuc'otu] iérte zúyă di rămă an gnoi*. (În fiecare zi și-l trimitea [cocoșul] de scurma în gunoiul de grajd.) Pap M² 136/7; *[Muł'are] rudí un măcs'om și sinfádă-sa a' la l'ó și la zăvăl'í an gnoi*. ([Nevasta] născu un copilaș și cumnată-sa i-l luă și-l acoperi cu gunoi.) Cap² 56/40; *[Cuc'otu] aș fl'ó an gnoi únă spričcă*. ([Cocoșul] găsi în băligar un bănuț.) Pap M² 136/7; *Si dúsiră, șizură pri gnoi; că ła vizú nină-sa, la zísi*: „c'óti, bra, mi!l, șa pri gnoi șăd'et, áđiđ dințea.” *Ára Țe!l zísiră*: „bun im șa pri gnoi, noi im anvîțáť.” (Plecară, se așezară pe gunoi; când îi văzu mătușă-sa, le zise: „de ce, măi, dragilor, stați aici pe gunoi, haideți dincoace.” Iar ei ziseră: „Ne e bine aici pe gunoi, suntem obișnuiți.”) Cap² 58/1-3; *Rămă [cuc'otu] an gnoi și măn'că țe fla*. ([Cocoșul] scurma în băligar și mânca ce găsea.) Pap M² 136/7; *Cu gnoi gnuím ágrili*. (Ogoarele le gunoim [= îngrășăm] cu băligar.) Dms s.v.; *Gnuoij putriz'ót*. (Băligar putrezit, mranită.) Cerna A/2001. P. e x t. Murdărie. *Lă e!l, Țundi s-ti zăpucáť, sáldi gnoi*. (La ei, oriunde ți-ai arunca prăvea, numai murdărie.)

Dms s.v. **2**. Puroi. *A' căzú cuțótu pri un čirčái ți ra plin di gnoi.* (Îi căzu cuțitul pe un buboi care era plin cu puroi.) DP 42/9.

♦ *Sfăca căcót pri lui gnoi aș cótă.* (Fiecare cocoș cântă pe grămada lui de gunoi.) Can T² 111/18; *Gnoi pri pėrniță!* (L i t. Gunoi pe pernă! = Să ți se întâmple un lucru neobișnuit, neplăcut, de rău augur.) Pap M² 59/36.

Var.: **gnūăi** (ALDM I h. 395/3), **gnui** (Wild h. 255/1), **gnūoi**, **gnūói** (AtaM 23/17).

Et.: mac., bg. **gnoj**.

gnos s.n. Cap 141; Cerna A/745; Dms. Scârbă. *Nu vin, ulangăm, ân căsă, ca s-va iță gnos, că căfcu sam rănliif.* (Nu vin, copila mea, în casă, că o o să vă fie scârbă, de cât sunt de râios.) Cap² 98/40; *Țiriță s-cunūăscă dăli la ra gnūăs di iăl.* (Voia să afle dacă le era scârbă de el.) MP 198/20.

Var.: **gnōas** (Dms), **gnūăs**.

Et.: bg. **gnās**, **gnus** (BER I 257 s.v.).

gnōsnic, **gnōsnică**, pl. **gnōsnit**, **gnōsniti** adj. Cerna A/745; Wild h. 441/1, 4; AtaM 80/15; Dms. Care produce scârbă, scârbos. *Gnōasnic că țela încă n-am vizút.* (Scârbos ca acela încă n-am văzut.) Dms s.v.; *Nispilătă, mult gnōasnică ai.* (Nespălată, este foarte scârboasă.) Dms s.v.

Var.: **gnāsnic** (AtaM 80/15), **gnōasnic**, **gnōznic** (Wild h. 441/1), **grōasnic** (Wild h. 441/4; Dms).

Et.: bg. **gnasnik** (BER I 257, s.v. *gnās*).

gnōznic vezi **gnōsnic**.

gnūăi vezi **gnoi**.

gnūăs vezi **gnos**.

gnui vezi **gnoi**.

gnuiés, **gnuíri**, **gnuij**, **gnuit** vb. IV. *Tranz.* Can² 398; Cap 141 s.v. *gnoi*; Cerna A/996; ALDM II, h. 871/3, 5, 6; Dms. (Despre ogor) A gunoi, a îngrășa pământul cu gunoi de grajd. *Ágrili din*

cōmp li gnués tōmnata ili primavérata. (Ogoarele din câmp le gunoiesc toamna sau primăvara.) Can T¹ 262/22; *Cu gnoi gnuim ágrili.* (Îngrășăm ogoarele cu gunoi de grajd.) Dms s.v.; *Pimintu slab țări gnuít.* (Pământul neroditor trebuie gunoít.) Dms s.v.

Et.: mac. **gnoi**, bg. **gnoja**.

gnūoi vezi **gnoi**.

gnăvájă s.f. AtaM 80/17, 127/6.

Chin, tortură.

Et.: din **gnăvés** + **-ájă**.

gnăvés, **gnăvíri**, **gnăvíj**, **gnăvít** vb.

IV. *Tranz.* AtaM 80/17, 127/6. A chinui, a tortura.

Et.: bg. **gnjavam** (BER I 257, s.v.).

gōalcă vezi **gōlcă**.

gōarb vezi **gōrb**.

gōarc vezi **gōrc**.

gōască vezi **gōscă**.

gōáznic vezi **gōznic**.

gōdcă vezi **gōtcă**.

gōgu s.m.. Pap² 83; Cap 142. Poreclă pentru un om prost. *La trățim și noi vțacu gōgălă.* (Trăim și noi în vremea prostului. [= O ducem foarte rău.]) Cap 142 s.v.; *Di lu gōgu.* (L i t. De-ale prostului. = Prostii, fleacuri.) Pap M² 71/3.

Et.: alb. **gogë** 'poreclă dată ortodocșilor de albanezii musulmani' (DDA, s.v. *gog, gōgă*).

gol, **gōală**, pl. **gol**, **gōali** adj. și adv. Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Cap 142; ALR I, 1, h. 12/012; ALR II s.n., 5, h. 1478/012; Cerna A/1298; Wild h. 146/1–6, h. 177/1–6; AtaM 80/2; ALDM I, h. 35/1–7; Dms. **I**. Adj. Gol, dezbrăcat, dezvelit, descoperit, neacoperit. *Ia si scúnsi că ra gōală di a'ra rușóni.* (Ea se ascunse pentru că era dezbrăcată și îi era rușune.) Cap² 70/38; „*Nă-ț-au toată [puçrăva]*”, și *zădurníră dōi lă gol.* („*Na-ți-o toată [velința]*”, și cei doi adormiră dezveliți.) Cap² 112/37; *Cálu*

păștea gol, fără sămăr. (Calul păștea neacoperit, fără samar.) Cap² 77/1; *Ca li vizură guăli, si āncupțără di iăli și li māncără.* (Când le văzură goale, se încolăciră de ele și le māncără.) MP 160/29; *Șarēnu, marēnu, gōlu glūpnuva.* (Pestriț, împestrițat, [piciorul] gol intră înăuntru. [Ghicitoare: Ciorapul].) Cap² 154/23. 2. *Adj. și adv.* Numai. *Ūnășjună si fēsi un mūnti gol di spiñ.* (De îndată se făcu un munte numai de scaieți.) Pap M¹ 14/19; *Țēla cunācu ra gōālă furlinā.* (Palatul acela era numai aur.) DP 78/18; *ōamiñi! aū dizgrupārā, āmā ra gōālă ōāsi.* (Oamenii au dezgropat-o, dar [ea] era numai oase.) Pap M² 145/25; *Pri un kīlīm turțesc, cūpiti di pāri, gōāli liri.* (Pe un covor turcesc, mormane de bani, numai bani de aur.) DP 75/25; *Fičōri! la turirā brīcu dūpu ie! și diunāōrā si fēsi gōli cuțōti.* (Băieții aruncară briciul în urma lor și dintr-odată se făcură numai cuțite.) Can T¹ 278/14; *Di la cūāpil ūom și stīāț? Guāli nibuni.* (Ce [să] aștepți de la un bastard? Numai răutăți.) MP 184/32.

Prīsti gol. Pe trupul gol; pe piele. [*Flanēla*] *si pūni prīsti gol.* ([Flanela] se pune pe trupul gol.) Can T² 264/14. **Cap gol.** Chel. ALR I, 1, h. 12/012; Wild h. 146/1, 3, 5–7; ALDM I, h. 35/1. **Pri gol buric.** Pe nemāncate. *Să nu ieș pri gol buric.* (Să nu ieși pe nemāncate.) Cap² 181/1. **Pri gōālă inimă.** Pe nemāncate. ALR II s.n., 5, h. 1478/012. **Pri gol pimīnt.** L i t. Pe pământ gol. = Sărac lipit pământului. Dms s.v. **Gōālă lușutiă.** Curată boală. Dms s.v.

♦ *Gol ca di mūmā rudīt.* (Lit. Gol ca un nou-născut. = Sărac lipit pământului.) Dms s.v.

Var.: **guāl.**

Et.: sl. **golŭ.**

gōlină, pl. gōliñ s.f. Dms. Poiană. *Ișōārā ān ūnă gōlină di iūndi si vidēā*

Sārūna. (Au ieșit într-o poiană de unde se vedea Salonicul.) Dms s.v.

Et.: mac. **golina** (bg. **golina**).

Gōnu n.pr. Cap 139 s.v. *Ġōrgi*, 142; ALR II s.n., 5, h. 1513/012; Nume de persoană; Gheorghe.

gor vezi **gōru.**

gōră, pl. gōri s.f. Cap 142; Dms. Pădure. *„Māra, cum aī zīțit ūa la țēsti prāčkī?” Ġārdināru zīsi: „Māra, cum prāčkī, nu la vez cā-ī gōră?”* („Bre, cum ziceți, aici, la bețele astea?” Grădinarul zise: „Măi omule, cum bețe, nu vezi cā-i [o] pădure?”) Cap² 46/29.

Et.: mac. **gora** (bg. **gora**).

gorb vezi **gōrb.**

gōrniț¹, pl. gōrniț s.m. Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Cap 142 s.v. *gōră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 1000/3, 7; Dms. Păr sălbatic; păr. *Si disfēsirā di pri gōrniț.* (Se dădură jos din păr.) Cap² 116/40; *Ca amnāt-aū, amnāt-aū, dāt-aū di un gōrniț.* (Dacă au mers ce au mers, au întâlnit un păr.) Cap² 101/17; *Gōrnițu la flaj și iō, āma ra mult bitōrnu.* (Părul sălbatic l-am apucat și eu [pe vremea mea], dar era foarte bătrân.) DP 223/32.

Var.: **gōrniță¹** (s.f. Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Wild h. 59/2, 3, 5), **guārniț** (ALDM II, h. 1000/3; Kats 88/17).

Et.: **gōrniță².**

Gōrniț² n.pr. Cap 142. Nume de mahala în *Nōnti*.

Et.: **gōrniț¹.**

gōrniță¹ vezi **gōrniț¹.**

gōrniță², pl. gōrniț s.f. Pap¹ 47; Pap² 83; Can² 398; Cap 142 s.v. *gōră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 999/3, 7; Dms. Pară.

Var.: **gōriță** (Wild h. 59/2, 5), **gōrniță** (Wild h. 59/2), **guārniță** (ALDM II, h. 999/3).

Et.: cf. bg. **gornici** ‘soi de prune sălbatice’ (BER I 264, s.v. *gora*).